

ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೆಂಬ ಸುಭಾಷಿತ ಗ್ರಂಥವು.

ವಂದಿಸತ್ತು ರುಪಾಣಿ ಲೋಕಿಗುಗ್ರಹಣತತ್ಪರಾಃ | ರಾಜಹಂಸಾನಿ
ವಜ್ರಾತ್ ಹೈರಗ್ರಹಣಕೋವಿದಾಃ || ೧ ||

ಟೀಕಾ || ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೀರುಬೆರಸಿದ ಹಾಲಲ್ಲಿ ಉದಕವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸಿ, ಹಾಲನ್ನು ಮಾತ್ರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ರಾಜಹಂಸಗಳೋಪಾದಿ ಗುಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ತಾತ್ಪರ್ಯವುಳ್ಳ ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತನಾದ ಕವಿಯು ಮಂಗಳಾಚರಣೆಯಂ ಮಾಡಿದನು.

ಮೂಲ || ಪ್ರಾಣವ್ಯಸರ್ವಲೋಕೇಶಂದೆವದೇವೈಶ್ವರಂಹರಿಂ | ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಂ
ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಸಮ್ಮತಂ || ||ಟೀ|| ಸರ್ವಲೋಕೇಶ್ವರನೂ, ದೇವಾದಿದೇವನೂ ಆದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನನ್ನು ವಂದಿಸಿ, ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥ ಸಮ್ಮತವಾದ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವೆಂ ಪೇಳುವೆನು. || ೧ ||

ಮೂ || ಧರ್ಮಉವಾಚ-ಸತ್ಯಂ ಮಾತಾಪಿತೃಜ್ಞಾನಂ ಧರ್ಮೋ ಭ್ರಾತೃದಯಾಸಖಾ | ಶಾಂತಿಃ ಸತ್ವೀಹ್ಯಮಾಪುತ್ರಃ ಪಡ್ಯತೇ ಮಮ ಭಾಂಧವಾಃ || ||ಟೀ|| ಭಾರತದೊಳು ಧರ್ಮರಾಯನ ವಚನ-ಸತ್ಯವೇ ತಾಯಿ, ಜ್ಞಾನವೇ ತಂದೆ, ಧರ್ಮವೇ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವನು, ದಯೆಯೇ ಸ್ನೇಹಿತನು, ಶಾಂತಿಯೇ ಭಾರ್ಯೆಯು, ಹೈನೆಯೇ ಪುತ್ರನು ಆಗಿ ಈ ಅರ್ವರೇ ಬಂಧುಗಳೆಂದನು. || ೨ ||

ಮೂ || ಭೀಮಉವಾಚ-ಪ್ರಾಣಂ ವಾಪಿ ಪರಿತ್ಯಜ್ಯ ಮಾನೋ ರಹ್ಯೈಸ್ಸದಾ ನೃಭಿಃ | ಅನಿತ್ಯೋ ಭವತಿ ಪ್ರಾಣೋ ಮಾನಃ ಆಜಂದ್ರತಾರಕಃ || ||ಟೀ|| ಭೀಮನು-ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಬಿಟ್ಟು ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಯಾವಾಗ್ಯೂ ಮಾನವೇ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು, ಪ್ರಾಣವನಿತ್ಯವು ಮಾನವು ಜಂದ್ರನಹತ್ತಿರಗಳಿರುವವರಿಗೂ ಸಿರವಾಗಿರ್ಪದೆಂದನು. || ೩ ||

ಮೂ || ಅರ್ಜುನಉವಾಚ-ಆಮಂತ್ರಣೋತ್ಸವಾವಿಪ್ರಾಗ್ರಾಂವೊನವತ್ಯ ಣೋತ್ಸವಾಃ | ಭರ್ತ್ರಾಗಮೋತ್ಸವಾನಾರ್ಯಸೋಹಂ ಕೃಷ್ಣ ರಣೋತ್ಸವಃ || ||ಟೀ|| ಅರ್ಜುನನು-ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣನೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶ್ರಾದ್ಧಭೋಜನವೇ ಉತ್ಸವವು, ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಯೆಳೆಹುಲ್ಲುಗಳೇ ಉತ್ಸವವು, ಮಡದಿಯರಿಗೆ

ಅಗಲಿದ ಗಂಟನ ಬರುವಿಕೆಯೇ ಉತ್ಸವವು, ನನಗಾರೋ ಯುದ್ಧವೇ •
ಉತ್ಸವವೆಂದನು. || ೫ ||

ಮೂ || ನಕುಲಉವಾಚ-ಮಾತೃವತ್ಪರದಾರಾಂಶ್ಚ ಪರದ್ರವ್ಯಾಣಿಲೊಪ್ಪಂ
ವತ್ | ಆತ್ಮವತ್ಸರ್ವಭೂತಾನಿಯಾಪಶ್ಯತಿಸಪಶ್ಯತಿ || ೫ || ನಕುಲನು-
ಪರಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆಯೂ, ಪರದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಂಣಿನ ಗಡ್ಡೆ
ಯಂತೆಯೂ, ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತನ್ನಂತೆಯೂ, ಯಾವನು ನೋಡುವ
ನೋ ಅವನೇ ಜ್ಞಾನಿಯಾಗುವನು. || ೬ ||

ಮೂ || ಸಹದೇವಉವಾಚ-ಅನಿತ್ಯಾನಿಶರೀರಾಣಿವಿಭವೈರೈವೈಶ್ವತಃ |
ನಿತ್ಯಂಸನ್ನಿಹಿತೋಮೃತ್ಯುಕರ್ತವ್ಯೋಧರ್ಮಸಂಗ್ರಹಃ || ೬ || ಸಹದೇ
ವನು-ಶರೀರಗಳನಿತ್ಯಗಳು, ವಿಭವವು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲವು, ಮೃತ್ಯುವು ಸಮೀಪಿಸಿ
ಇರುವನು, ಆದದರಿಂದ ಧರ್ಮಸಂಪಾದನೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕೆಂದನು. || ೭ ||

ಮೂ || ದ್ರೌಪದ್ಯಾಂವಾಚ-ಸುಂದರಂಪುರುಷಂಧೃಸ್ತ್ವಾಭ್ರಾಂರಂಪಿ
ತರಂಸುತಂ | ಯೋನಿರ್ದ್ರವತಿನಾರೀಣಾಂತಥ್ಯಂಮೆಬ್ರೂಹಿಕೇಶವೇ ||
೭ || ದ್ರೌಪದಿಯು-ಎಲೈ ಕೇಶವನೇ, ವಡಹುಟ್ಟಿದವನ್ನಾಗಲಿ, ತಂದೆಯ
ನ್ನಾಗಲಿ, ಮಗನನ್ನಾಗಲಿ, ರೂಪವಂತನಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ,
ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ಚಿತ್ತವಿಕಾರ ಉಂಟಾಗುವದು, ಇದು ನನ್ನ ತಾತ್ಪರ್ಯ-ನೀನು
ಸತ್ಯವನ್ನು ಪೇಳೆಂದಳು. || ೮ ||

ಮೂ || ಪಂಚಮೆಪತಯಾಸ್ತಂತಿಮಹ್ಯಂಪ್ರಜ್ಞೋಪಿರೋಚತೆ | ಪುರುಷಾಣಾ
ಮುಭಾವೆನಸರ್ವಾನಾರ್ಯಪ್ರತಿವ್ರತಾ || ೮ || ಮತ್ತು ನನಗೆ ಇವರು ಪತಿ
ಗಳಿಹರು, ಆರನೇ ಪತಿಯನ್ನು ಅವೇಕ್ಷಿಸುವೆನು. ಇದರಿಂದಿಷ್ಟವಾದ ಪು
ರುಷರು ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದಲೇ ಸರ್ವಸ್ತ್ರೀಗಳೂ ಪ್ರತಿವ್ರತೆಯಾಗಿಹರೆಂದಳು.

ಮೂ || ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಉವಾಚ-ಛೇದುಂಬರಾಣಿವೃಷ್ಟಾಣಿಶ್ವಿತವರ್ಣಂಚ
ವಾಯಸಂ | ಮತ್ಸ್ಯಪಾದಂಜಲಿಪಶ್ಯೆನ್ನನಾರೀಹೃದಯಸ್ಥಿತಂ || ೯ || ಕೃ
ಷ್ಣ ನು-ಅತ್ತಿಯ ಹುವ್ವುಗಳನ್ನು, ಬೆಳ್ಳ ಕಾಗಿಯನ್ನು, ನೀರೊಳು ಮೀನಿನ
ಕಾಲನ್ನು ಸಹ ನೋಡಿದರೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನೋಗತವಂ ತಿಳಿಯಲಾಗ
ದೆಂದನು. || ೧೦ ||

ಮೂ || ದುರ್ಭಿಕ್ಷೇಣಾನ್ನದಾತಾರಂಸುಭಿಕ್ಷೇಚಹಿರಣ್ಯದಂ | ಚತುರೋಹಂ
ನಪಶ್ಯಾಮಿರಣೇಧೀರಮೃಣೇಶುಚಂ || ೧೦ || ಮತ್ತು ದುರ್ಭಿಕ್ಷುಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಅನ್ನದಾನ ಮಾಡುವವನನ್ನೂ, ಸುಭಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಧನವನ್ನೀಯುವವನನ್ನೂ ಯುದ್ಧ,

ದೊಳು ಧೈರ್ಯವುಳ್ಳವನನ್ನೂ, ಸಾಲಾ ಮೂಡುವದರಲ್ಲಿ ಪರವಂಜನೆ ಇಲ್ಲದವನನ್ನೂ, (ಪಾಠಾಂತರ) ಹುಣ್ಣು ಬಂದಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಇರುವನನ್ನೂ, ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನು ನಾನು ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದನು. ಅಂದರೆ, ಇಂಥಾ ಉತ್ತಮರು ಮರ್ಲಭರೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯವು. || ೧೦ ||

ಮೂ || ಕರ್ಣಉವಾಚ-ವಿಪ್ರಹಸ್ತೆ ಧನಂದದ್ಯಾತ್ಸವಿ ಭಾರ್ಯಸುಜಯ ವ್ಯನಂ | ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಪೂಜಪ್ರಾಣಂನಿಶ್ಚಯೋಮಮಮಾಧವ || || ೮೬ ||
ಕರ್ಣನು-ಎಲೈ ಮಾಧವನೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧನವಂನಿಯ್ಯಬೇಕು, ತನ್ನ ಭಾರ್ಯೆಯರಲ್ಲಿ ಯವ್ಯನವನ್ನರ್ಪಿಸಬೇಕು, ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವಂ ಬಿಡಬೇಕು, ಇದೇ ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದನು || || ೧೦ ||

ಮೂ || ಸರ್ವಸ್ಯಗಾತ್ರಸ್ಯಶಿರಃಪ್ರಧಾನಂ ಸರ್ವಂದ್ರಿಯಾಣಾಂನಯನಂ ಪ್ರಧಾನಂ | ಪಣ್ಣಾಂರಸಾನಾಂಲವಣಂ ಪ್ರಧಾನಂಭವೆನ್ನದೀನಾಮುದಕಂ ಪ್ರಧಾನಂ || || ೮೭ ||
ಶರೀರದೊಳು ಶಿರಸ್ಸು ಪ್ರಧಾನವು, ಇಂದ್ರಿಯಗಳೊಳು ಕಣ್ಣೇ ಮುಖ್ಯವು, ರಸಗಳೊಳು ಲವಣವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವು, ನದಿಗಳೊಳು ಉದಕವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವು || || ೧೧ ||

ಮೂ|| ಮೃತ್ವಿಂಡಮಕೊಬಹುಭಾಂಡರೂಪಸ್ಸುವರ್ಣ ಮೆಕಂಬಹುಭೂಷಣಾತ್ಮ | ಗೋಕ್ಷೀರಮೆಕಂಬಹುಧನುಜಾತಮೆಕೆಪರಾತ್ಮಾ ಬಹುದೆಹವರ್ತಿ ||

ಟೀ|| ಮಣ್ಣು ನಾನಾವಿಧ ಭಾಂಡಗಳಾಗುವಂತೆಯೂ, ಸುವರ್ಣವು ಬಹು ಭೂಷಣವಾಗುವಂತೆಯೂ, ಗೋವಿನ ಹಾಲು ಮಸರು, ಮಜ್ಜೆಗೆ, ಬೆಣ್ಣೆಗೆ ಮುಂತಾದ ನಾನಾವಿಧ ರಸಗಳಾಗುವಂತೆಯೂ, ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಜೀವಾತ್ಮಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಲಿತು ಸರ್ವ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವನು || ೧೧ ||

ಮೂ || ಅರ್ಥಾತುರಾಣಾಂನಗರಾರ್ಣವಂಭುಃಕಾಮಾತುರಾಣಾಂನಭಯಂನಲಜ್ಜಾ | ವಿದ್ಯಾತುರಾಣಾಂನಸುಖಂನನಿದ್ರಾಕ್ಷಾಧಾತುರಾಣಾಂನರಾಚೀರ್ಣಪಕ್ವಂ || || ೮೮ ||
ಧನದಾಶೆಗೊಂಡವರಿಗೆ ಗುರು ಬಂಧುಗಳಲ್ಲವು, ಕಾಮಾತುರರಿಗೆ ಭಯವೂ ಲಜ್ಜೆಯೂ ಇಲ್ಲವು, ವಿದ್ಯೆಯನ್ನಪೇಕ್ಷಿಸಿದವರಿಗೆ ಸುಖವು ನಿದ್ರೆಯೂ ಇಲ್ಲವು, ಹಸಿವುಗೊಂಡವರಿಗೆ ರುಚಿ ಪಕ್ವಗಳಿಲ್ಲವು.

ಮೂ || ದಾತಾದರಿಪ್ರೀತ್ಯಪಣೊಧನಾಡ್ಯಃಪಾಪೀಚಿರಾಯುಸ್ಸುಕೃತೀಗ ತಾಯಾಃ | ರಾಜಾಕುಲೀನಸ್ಸುಕುಲೇನಸೆವ್ಯಃ ಕಲಾಯುಗೇಷ್ಠಾಣಮಾಶ್ರಯಂತಿ || || ೮೯ ||
ಕಲಿಕಾಲದೊಳು ದಾತನು ದರಿದ್ರನಾಗುವನು, ಕೃಷಿ ಣನು ಧನಪೂರ್ಣನಾಗುವನು, ಪಾಪಿಷ್ಠನು ದೀರ್ಘಾಯುವಾಗುವನು, ಪು

ಣ್ಯಸೀಲನು ಅಲ್ಪಯುವಾಗುವನು, ನಿಜಕುಲದವನು ಅರಸಾಗುವನು, ಸತ್ಕುಲದವನು ಸೇವಕನಾಗುವನು ಹೀಗೆ ಗುಣ ವಿಸರ್ಯವುಂಟಾಗುವದು.

ಮೂ || ಭಾರ್ಯಾವಿಯೊಗಸ್ಸುಜನಾಪವಾದ ಋಣಸ್ಯಶೇಷಃಕುಜನಸ್ಯಸೇವಾ | ದಾರಿದ್ರ್ಯಕಾಲೈಪ್ರಿಯದರ್ಶನಂಚವಿನಾಗ್ನಿನಾಪಂಚದಹಂತಿಕಾಯಂ ||
 ಟೀ || ಭಾರ್ಯೆಯನ್ನು ಗಲುವಿಕೆಯು, ಸತ್ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಅಪವಾದವನ್ನು ಹೊರುವಿಕೆಯು ಋಣ ಶೇಷವು, ನಿಜಕುಲದವನ ಸೇವೆಯು, ದಾರಿದ್ರ್ಯಕಾಲದೊಳು ಇಷ್ಟರನ್ನೋಡುವಿಕೆಯು, ಈ ಐದು ಬೆಂಕಿ ಇಲ್ಲದೇಯೆ ದೇಹವನ್ನು ಸುಡುತ್ತಲಿವೆ ||
 || ೧೩ ||

ಮೂ || ಪುಸ್ತಕಂವನಿತಾವಿತ್ತಂಪರಹಸ್ತಂಗಳತಂಗಳತಂ | ಅಥವಾಪುನರಾಯಾತಂಜೀರ್ಣಂಭ್ರಷ್ಟಾಚಖಂಡಶಃ || ಟೀ || ಪುಸ್ತಕವು, ಸ್ತ್ರೀಯು, ಧನವು, ಈ ಮೂರು ಅನ್ಯರ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ತಿರಿಗಿ ಬರಲಾರವು. ಅಥವಾ ಒಂದು ವೇಳೆ ಬಂದರೂ ಜೀರ್ಣವಾಗಿಯೂ, ಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿಯೂ, ಖಂಡಖಂಡವಾಗಿಯೂ, ಬರುವವು. ಅಂದರೆ, ಪುಸ್ತಕವು ಹರಿದು ಮುರಿದು ಹೋಗುವದು, ಸ್ತ್ರೀಯು ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗುವಳು, ಧನವು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಬರುವದೆಂದು ಭಾವವು ||
 || ೧೪ ||

ಮೂ || ಆಯುರ್ವಿತ್ತಂಗೃಹಚ್ಛಿದ್ರಂಮಂತ್ರಾಪಧಸಮಾಗಮಾಃ | ದಾನಮಾನಾವಮಾನಾಶ್ಚ ನವಗೊಪ್ಯಮನೀಷಿಭಿಃ || ಟೀ || ಆಯುಸ್ಸು, ಧನ, ಗೃಹಚ್ಛಿದ್ರ, ಮಂತ್ರ, ಔಷಧ, ಸಂಗಮ, ದಾನ, ಮಾನ, ಅಪಮಾನವೆಂದು ಈ ಒಂಭತ್ತನ್ನೂ ಬುದ್ಧಿಮಂತರು ಮುಚ್ಚಿ ಡಬ್ಬೇಕು ||
 || ೧೫ ||

ಮೂ || ಋಣಾನುಬಂಧರೂಪೇಣಪಶುಪತ್ಪಿಸುತಾಲಯಾಃ | ಋಣಪ್ತಯಾಹ್ನೇಯಂಯಾಂತಿಕಾತತ್ರಪರಿವೇದನಾ || ಟೀ || ಜನ್ಮಾಂತರ ಋಣಶೇಷದಿಂದ ಪಶು, ಭಾರ್ಯೆ, ಮಕ್ಕಳು, ಮನೆಗಳು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಂತಾ ಋಣವು ಕಳೆಯಲೂ ಅವು ಕಳೆದು ಹೋಗುತ್ತವೆಯಾಗಿ ಅವುಗಳ ನಾಶಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದುಃಖಿಸಲಾಗದು ||
 || ೧೬ ||

ಮೂ || ದೂಷಕಶ್ಚ ಕ್ರಿಯಾಶೂನ್ಯೋನಿಕ್ಯಪ್ಪೋದೀರ್ಘಕೊಪನಃ | ಚತ್ವಾರಿಕರ್ಮಜಂಡಾಲಾಜಾತಿಜಂಡಾಲಉತ್ತಮಃ || ಟೀ || ಅನ್ಯರನ್ನು ದೂಷಿಸುವವನು, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡುವವನು, ನಿಜವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳವನು, ದೀರ್ಘಕೋಪಯುಳ್ಳವನು, ಈ ನಾಲ್ವರೂ ಕರ್ಮಜಂಡಾಲರನ್ನಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವರು, ಇವರುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜಾತಿಜಂಡಾಲನು ಉತ್ತಮನು || ೧೭ ||

ಮೂ || ರಾಜವತ್ಸಂಜವರ್ಷಾಣಿದಶವರ್ಷಾಣಿದಂಸವನ್ | ಪ್ರಾಪ್ತೇತು
ಖೋಡಶೆವರ್ಷಪುತ್ರವಿತ್ತವದಾಚರತ್ || || ೫೭ || ಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನನ್ನು
ಐದು ವರುಷಗಳವರಿವಿಗೂ ರಾಜನಂತೆ ಉಪಚರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ಹತ್ತು
ವರುಷಗಳವರಿಗೂ ಸೇಕನಂತೆ ಆಳಬೇಕು. ಹದಿನಾರನೇ ವರುಷ ಬಂದರೆ
ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆಯೇ ಭಾವಿಸಬೇಕು || || ೫೮ ||

ಮೂ || ಏಕೈಕೋಗಾಸ್ತ್ರಯಸ್ಸಿಂಹಾಪಂಚವ್ಯಾಘ್ರಾಪ್ರಸೂತಿಭಿಃ | ಅಥ
ರೋನವ್ಯಸಂತಾನೋಧರ್ಮಸ್ಸಂತಾನವರ್ಧನಃ || || ೫೯ || ಪರೋಪಕಾರಿ
ಯಾದ ಗೋವು ಒಂದು ಮರಿಯನ್ನು ಈನುತ್ತದೆ. ಪರಹಿಂಸಕವಾದ ಸಿಹ್ಮ
ವು ಮೂರು ಮರಿಗಳನ್ನು ಈನುತ್ತದೆ. ಹುಲಿಯು ಐದು ಮರಿಗಳನ್ನು
ಈನುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಗೋವಿನ ಸಂತತಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಇದ್ದ
ರೂ ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಕ್ರೂರ ಜಂತುಗಳ ಸಂತತಿಯು ಅಧಿ
ಕವಾಗಿದ್ದರೂ ನಾಶಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಆದದರಿಂದ ಧರ್ಮವೇ ಸಂತತಿ ವೃದ್ಧಿಗೆ
ಕಾರಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು || || ೬೦ ||

ಮೂ || ಬಾಲಾರ್ಕಪ್ರೇತಧೂಮಶ್ಚ ವೃದ್ಧಸ್ತ್ರೀಪಲ್ವಲೋದಕಂ | ರಾತ್ರೌ
ದಧ್ಯನ್ನಭುಕ್ತಿಶ್ಚ ಆಯುಃಕ್ಷೀಣಂದಿನದಿನೆ || || ೬೧ || ಎಳೆ ಬಿಸಲು, ಹೊಡ
ಹೊಗೆಯು, ಮುದಿ ಹೆಂಗುಸು, ಕೊಳತ ಹಳ್ಳದ ನೀರು, ಇರುಳು ಮೊಸರೋ
ಗರ ಭೋಜನವು ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರಿಗೆ ದಿನದಿನವೂ ಆಯುಸ್ಸು
ಕ್ಷಯಿಸವದು || || ೬೨ ||

ಮೂ || ವೃದ್ಧಾಕೋಮಧೂಮಶ್ಚ ಬಾಲಸ್ತ್ರೀನಿರ್ಮಲೋದಕಂ | ರಾ
ತ್ರೌಕ್ಷೀರಾನ್ನಭುಕ್ತಿಶ್ಚ ಆಯುರ್ವೃದ್ಧಿರ್ದಿನದಿನೆ || || ೬೩ || ಸಂಜೆಯ ಬಿಸ
ಲು, ಹೋಮದ ಹೊಗೆಯು, ಯಳೆ ಪ್ರಾಯವುಳ್ಳ ಹೆಂಗುಸು, ನಿರ್ಮಲವಾದ
ಉದಕವು, ರಾತ್ರಿಯೊಳು ಹಾಲೋಗರವು ಇವುಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸುವವರಿಗೆ
(ಪಾ. ಸತ್ಕರ್ಮದಿಂದಲೂ) ಆಯುಸ್ಸು ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದುವದು || || ೬೪ ||

ಮೂ || ಉತ್ತಮಂಸ್ವಾರ್ಜಿತಂದ್ರವ್ಯಮಂಧ್ಯಮಂಪಿತುರಾರ್ಜಿತಂ | ಅಥ
ಮಂಭ್ರಾತೃವಿತ್ತಂತಸ್ತ್ರೀವಿತ್ತಮಥಮಾಧಮಂ || || ೬೫ || ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ
ತನ್ನಿಂದ ಸುಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಧನ ಉತ್ತಮವು, ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಮಧ್ಯಮವು, ಅಂಣ
ತಮ್ಮಂದಿರ ಧನ ವಧಮವು, ಸ್ತ್ರೀಯರ ಧನ ವಧಮಾಧಮವು || || ೬೬ ||

ಮೂ || ಉತ್ತಮಾವಿದ್ಯಯಾವೃತ್ತಿರ್ಮಧ್ಯಮಾಕೃಷ್ಣಮಾರ್ತಯಾ | ಅಥಮಾ
ಸೇವಯಾವೃತ್ತಿರ್ಮೃತಿಶೌರ್ಜ್ಯಣಿವನಂ || || ೬೭ || ವಿದ್ಯಾಮೂಲಕವಾದ

ಜೀವನ ವುತ್ತಮ, ಕೃಷಿವಾಣಿಜ್ಯಗಳಿಂದ ಜೀವನವು ಮಧ್ಯಮ, ಸೇವಾವೃತ್ತಿ ಅಥವಾ, ಕಲ್ಯಾಣನದಿಂದ ಜೀವನವು ಮರಣರೂಪವಾಗುವದು || ೧೭ ||

ಮೂ || ಉತ್ತಮಸ್ಯುತ್ಪಾದನಂಕೋಪಮಧ್ಯಮಘಟಕಾದ್ವಯಂ | ಅಥ ಮಸ್ಯಾದೋರಾತ್ರಂಪಾಪಿಷ್ಠಮರಣಾಂತಕಃ || || ೧೮ || ಉತ್ತಮನಿಗೆ ಬಂದ ಕೋಪ ಹೋಮಾತ್ರವಿರುವದು. ಮಧ್ಯಮನಿಗೆರಡುಘಟಕಗಳಿಗೆ ಇರುವದು, ಅಥ ಮನಲ್ಲಿ ಅದೋರಾತ್ರವಿರುವದು, ಮಹಾ ಪಾಪಿಷ್ಠನ ಕೋಪವು ಸಾಯುವವರಿಗೂ ಮಾಣದು || || ೧೯ ||

ಮೂ || ಅತ್ಯಬುದ್ಧಿಸ್ಸಪ್ರಾಪ್ತಸ್ಯಾಬುದ್ಧಿರ್ದಿವ್ಯಶೇಷತಃ | ಪರಬುದ್ಧಿ ದ್ವಿನಾಶಾಯಸ್ತ್ರೀಬುದ್ಧಿಃಪ್ರಳಯಾಯಜ್ಞ || || ೨೦ || ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸ್ವಬುದ್ಧಿಯು ಸುಖಪ್ರಯೋಜಕವಹುದು, ಹಿರಿಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ಅತ್ಯಂತಸುಖಕರವಹುದು, ಅನ್ಯರ ಬುದ್ಧಿಯು ನಾಶಹೇತುವಹುದು, ಸ್ತ್ರೀಬುದ್ಧಿಯು ಸರ್ವನಾಶಕರವಹುದು—ಅಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ತನಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೋಚಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹಿರಿಯರಿಗೆ ತಿಳುಹಿ, ಅವರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲೇಕಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ಹೆಂಗಸರ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಸಹ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಕೂಡದೆಂದು ಭಾವವು || || ೨೧ ||

ಮೂ || ಅತಿಥೌತಿಷ್ಠತಿವ್ಯಾರಿಯೋಭುಕ್ತಿಂನೈವಿಹಾಯತಂ | ಗೋಮಾಂಸಸಮಾಮನ್ತಂತ್ರಜಂಢಾಲಸಮೋನರಃ || || ೨೨ || ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ಅನ್ನವನ್ನೇರ್ಚಿಸಿ ಬಂದವನು ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾದಿರುವಾಗ ಅವನು ಬಿಟ್ಟು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಅನ್ನವನ್ನುಂಣುವನು ಜಂಢಾಲ ಸಮಾನವಾಗುವನು, ಆ ಅನ್ನವು ಗೋಮಾಂಸ ಸಮಾನವಾಗುವದು || || ೨೩ ||

ಮೂ || ದರ್ಶನಾಚ್ಚೈವೈಕಲ್ಯಾಂಸ್ಪರ್ಶನಾತ್ತುಧನಹೇಯಃ | ಸಂಗಮಾತ್ಪಿ ಲ್ಬಿಸಂಪಣ್ಯಪ್ರಾಣಾಂಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಹಸಾಂ || || ೨೪ || ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಹಸಿಯರಾದ ಸೂಳೆಯರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಮನ ಮರುಳಾಗುವದು, ಮುಟ್ಟುವದರಿಂದ ಧನಹೇಯವಹುದು, ಸಂಭೋಗದಿಂದ ಪಾಪ ಸಂಘಟನವಹುದು. || ೨೫ ||

ಮೂ || ದಾಸೀಮಾನಂಹಂತಿಪುಂಸ್ಮಾವಿಧವಾಯುಷ್ಯನಾಶನಿ | ವೆಶ್ಯಾಮಾನಧನಂಹಂತಿಸರ್ವಂಹಂತಿಪರಾಂಗನಾ || || ೨೬ || ಪುರುಷರಿಗೆ ದಾಸಿಯು ಮಾನವಂ ಕೆಡಿಸುವಳು, ಮುಂಡಿಯು ಆಯುಷ್ಯವಂ ಹರಿಸುವಳು, ಸೂಳೆಯು ಮಾನವನನ್ನೂ ಧನವನ್ನೂ ಸಹ ಕೆಡಿಸುವಳು, ಪರಹೆಂಗಸು ಸರ್ವನಾಶವನ್ನಂಟುಮಾಡುವಳು, ಅವರಿಂದ ಇವರ ಸಂಭೋಗವಂ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು || || ೨೭ ||

ಮೂ|| ದುರ್ಜನಂಕಾಂಚನಂಭಿರಿಂದುಷ್ಪ್ರಾಶ್ವಯೋಷಿತಂ| ಇಷ್ಟು
ಬಂಡಾತಿಲಾಶೂದ್ರಂ ಮರ್ದಯೆದ್ಗುಣವೃದ್ಧಯೆ || ||ಟೀ|| ದುರ್ಜ
ನನನ್ನು, ಬಂಗಾರವನ್ನು, ಭೀರಿಯನ್ನು, ದುಷ್ಪ್ರವಾದ ಕುದರೆಯನ್ನು, ದು
ಷ್ಪ್ರಳಾದ ಹೆಂಗಸನ್ನು, ಕಬ್ಬನ್ನು, ಯೆಳ್ಳನ್ನು, ಶೂದ್ರನನ್ನು ಮರ್ದಿಸಿದರೆ,
ಗುಣವೃದ್ಧಿಯಹುದು || || ೪೪ ||

ಮೂ|| ನಗಚ್ಛಿದ್ರಾಜಯುಗ್ಮಂತುನಗಚ್ಛಿದ್ರಾಜ್ಯಾಣತ್ರಯಂ | ಚತು
ಶ್ಚೂದ್ರಾರ್ಥಗಚ್ಛಯುನಗಚ್ಛಿದ್ರೈಶ್ಯಪಂಚಕಂ|| ||ಟೀ|| ಒಂದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ
ಇಬ್ಬರು ಅರಸರು ಹೋಗಕೂಡದು, ಮೂವರು ಬ್ರಾಹ್ಮರು ಹೋಗಲಾ
ಗದು, ನಾಲವರು ಶೂದ್ರರು ಹೋಗಕೂಡದು, ಐವರು ವೈಶ್ಯರು ಹೋಗ
ಲಾಗದು || - || || ೪೫ ||

ಮೂ|| ಉಷ್ಣಶ್ಯಶಂಸಗಾರ್ಗ್ಯಸ್ತುಶಕುನಂತುಬೃಹಸ್ಪತಿಃ | ಮನೋಜಯಂ
ತುಮಾಂಡವ್ಯಃವಿಪ್ರವಾಕ್ಯಂಜನಾರ್ದನಃ || ||ಟೀ|| ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾತಃ
ಕಾಲವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಗಾರ್ಗ್ಯಋಷಿಯು ನುಡಿದನು, ಶಕುನವನ್ನು ಬೃಹ
ಸ್ಪತಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು, ಮಾಂಡವ್ಯನು ಮನೋಜಯವನ್ನು ನುಡಿದನು, ಬ್ರಾ
ಹ್ಮಣರ ಅನುಮತಿ ವಾಕ್ಯವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಜನಾರ್ದನನು ನುಡಿದನು,
(ಪೌರಾಂಶರ-ವಿಪ್ರವಾಕ್ಯೋಜನಾರ್ದನಃ) ಅಂದರೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಾಕ್ಯ
ವೇ ದೇವರ ವಾಕ್ಯವೆಂದು ಭಾವವು || || ೪೬ ||

ಮೂ|| ಶರ್ಮರೀದೀಪಕಶ್ಚಂದ್ರಾದಿವಸೋದ್ದೀಪಕೋರವಿಃ | ತೈಲೋ
ಕ್ಯದೀಪಕೋಧರ್ಮಸ್ಸಪುತ್ರಃಕುಲದೀಪಕಃ || ||ಟೀ|| ಚಂದ್ರನು ರಾತ್ರಿಗೆ
ಪ್ರಕಾಶವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವನು, ಸೂರ್ಯನು ಹಗಲಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರನು,
ಧರ್ಮವು ತ್ರಿಲೋಕಕ್ಕೂ ಪ್ರಕಾಶವು, ಯೋಗ್ಯನಾದ ಪುತ್ರನು ಕುಲಕ್ಕೆ
ಪ್ರಕಾಶಕರನು || || ೪೭ ||

ಮೂ|| ಸಬಂಧುರೂಹಿತಪ್ಲಸ್ಯಾತ್ಸಪಿತಾಯಸ್ತುಪೋಷಕಃ | ಸಸಪಾಯ
ತ್ರನಿತ್ಯಾಸಸ್ಯಾಭಾರ್ಯಾಯತ್ರನಿವೃತ್ತಿಃ || ||ಟೀ|| ಯಾವನು ಹಿತಚಿಂತ
ಕನೋ ಅವನೇ ಬಂಧು, ಯಾವನು ಪೋಷಿಸುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ತಂದೆಯು,
ಯಾವನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಅವನೇ ಮಿತ್ರನು, ಯಾವಳಿಂದ
ನೆಮ್ಮದಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೋ ಅವಳೇ ಭಾರ್ಯೆಯು|| || ೪೮ ||

ಮೂ|| ಅರ್ಥಾನಾಮಾರ್ಜನದುಃಖಮಾರ್ಜಿತಾನಾಂಚರಕ್ಷಣಂ | ನಾಶಿ
ಮುಃಖಂವೈದುಃಖಮಥೋದುಃಖಸೈಭಾಜನಂ || ||ಟೀ|| ಧನಸಂಪಾದ

ನವು ದುಃಖವು, ಅದರ ರಕ್ಷಣವು ದುಃಖವು, ಅದು ನಷ್ಟವಾದರೂ ದುಃಖವು,
ಅದರ ವ್ರಯವೂ ದುಃಖವು, ಅದರಿಂದ ಅರ್ಥವೆಂಬುದು ದುಃಖಮಯ
ವಾಗಿರ್ಪುದು || || ೪೮ ||

ಮೂ || ಹರಿಣಾಪಿಹರಣಾಪಿಬ್ರಹ್ಮಣಾಪಿಸುರೈರಪಿ | ಏಕಾಽಖಿಲಿತಾರೇ
ಬಾಪರಿಮಾಪ್ತ್ಯಾಂಸಶಕ್ಯತೆ || || ೪೯ || ಹರಿಯಿಂದಲೂ, ಹರನಿಂದಲೂ,
ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದಲೂ, ದೇವರುಗಳಿಂದಲೂ, ಮನುಷ್ಯನ ಹಣೆಯ ಬರಹವು
ತಪ್ಪಿಸಲಶಕ್ಯವು || || ೫೦ ||

ಮೂ || ಭೃತನವರ್ಧತೆಬುದ್ಧಿಶ್ಚೈರಮಾಯುಷ್ಯವರ್ಧನಂ | ಶಾಕೇನವ
ರ್ಧತೆವ್ಯಾಧಿರ್ಮಾಂಸಂಮಾಂಸೇನವರ್ಧತೆ || || ೫೧ || ತುಪ್ಪದಿಂದ ಬುದ್ಧಿ ಹೆಚ್ಚು
ವದು, ಹಾಲಿನಿಂದ ಆಯುಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುವದು, ಕಾಯಪಲ್ಯಗಳಿಂದ ರೋಗ
ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಮಾಂಸದಿಂದ ಮಾಂಸ ಹೆಚ್ಚುವದು || || ೫೨ ||

ಮೂ || ಅಸಂತುಷ್ಟೋದ್ವಿಜೋನಷ್ಟಸ್ತಂತುಷ್ಟಇವಪಾರ್ಥಿವಃ | ಸಲಜ್ಞಾ
ಗಣಿಕಾನಷ್ಟಾನಿರ್ಲಜ್ಞವಕುಲಾಂಗನಾ || || ೫೩ || ತೃಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದ ಅರಸ
ನಂತೆ ತೃಪ್ತಿ ಇಲ್ಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೆಡುವನು. ನಾಚಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ಗರಿತಿಯಂತೆ
ನಾಚಿಗೆ ಕೊಳ್ಳುವ ಸೊಳೆ ಕೆಡುವಳು || || ೫೪ ||

ಮೂ || ವೇದಮೂಲಮಿದಂಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಂಭಾರ್ಯಾಮೂಲಮಿದಂಗೃಹಂ | ಕೃಷಿ
ಮೂಲಮಿದಂಧಾನ್ಯಂಧನಮೂಲಮಿದಂಜಗತ್ || || ೫೫ || ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯಕ್ಕೆ
ವೇದವು ಮೂಲವು, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಭಾರ್ಯೆಯೇ ಮೂಲವು, ಧಾನ್ಯಕ್ಕೆ
ಕೃಷಿಯೇ ಮೂಲವು, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಧನವೇ ಮೂಲವು || || ೫೬ ||

ಮೂ || ಶಿಲಾಸ್ಥಗಂಧಲೆವಶ್ಚ ಮಾರ್ಜಾರೂಚಿಷ್ಟಭೋಜನಂ | ಪ್ರತಿಬಿಂ
ಬಿಷ್ಟೇಣಂನೀರಶಕ್ರಸ್ಯಾಪಿಶ್ರಿಯಂಹರೇತ್ || || ೫೭ || ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲಿಂದ ಗಂಧ
ವ ಹೆಚ್ಚುವದು, ಬೆಕ್ಕು ಬಾಯಿಟ್ಟ ಅನ್ನವನ್ನಂಣುವದು, ನೀರೊಳು ತನ್ನ
ನೆರಳಂ ನೋಡುವದು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಇಂದ್ರನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಹ ಹರಿಸುವದು.

ಮೂ || ಅಜಾರಜಃಖರರಜಸ್ತ್ರಿಣಾಂಪಾದರಜಸ್ತಥಾ | ಸಮ್ನಾರ್ಜನೀ
ರಜಶ್ಚಾಪಿಶಕ್ರಸ್ಯಾಪಿಶ್ರಿಯಂಹರೇತ್ || || ೫೮ || ಕುರಿಗಳು, ಕತ್ತೆಯು, ಹೆಂಗೆ
ಸೆರು ಇವುಗಳ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಎದ್ದ ಧೂಳಿಯೂ ಕಸಬರಲಿಂದೆದ್ದ ಧೂಳು ಇ
ವುಗಳು ಸೋಕಲೂ, ದೇವೇಂದ್ರನ ಐಶ್ವರ್ಯ ಸಹಾ ಹ್ವಯಿಸುವದು || || ೫೯ ||

ಮೂ || ಕೃಷಿತೋನಾಸ್ತಿ ದುರ್ಭಿಕ್ಷಂಜಪತೋನಾಸ್ತಿ ಪಾತಕಂ | ಮಾನೇನಕ
ಲಹೋನಾಸ್ತಿನಾಸ್ತಿ ಜಾಗರತೋಭಯಂ || || ೬೦ || ಕೃಷಿಯ ದೇಸೆಯಿಂದ ದು

ಭೃಗುಪುತ್ರಃ ಚ ಪದ ದೇಸಿಯಿಂದ ಪಾಪವಿಲ್ಲ. ಮಾನದಿಂ ಕಲಹವಿಲ್ಲ. ಜಾಗೆ
ರಣದಿಂ ಭಯವಿಲ್ಲ || ೪೫ ||

ಮೂ|| ವರಮೇಕೋಪಿಗುಣವಾ ನಿಗುಣಾನಾಂಶತಾದಪಿ | ಕಾಂತಿಮಾಂ
ಶ್ಚಂದ್ರನಿಕೋಪಿನಹ್ರೇಪ್ರಭೋರಿತಿಚ್ಯುತೇ || || ೪೬ || ಗುಣವಂತನೋಬ್ಬನು
ನೂರು ಮಂದಿ ಗುಣಹೀನರಿಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನು, ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ ಜಂದ್ರ
ನು ಅನೇಕ ನಹ್ರತ್ರಗಿಂತಲೂ ಅತಿಶಯವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ || || ೪೭ ||

ಮೂ|| ಪ್ರಸ್ತಾವಸದೃಶಂವಾಕ್ಯಂಸ್ವಭಾವಸದೃಶೀಂಕ್ರಿಯಾಂ | ಅತ್ಯ
ಶಕ್ತಿ ಸಮಂಕೋಪಯೋಜಾನಾತಿಸಪಂಡಿತಃ || || ೪೮ || ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾ
ದ ಮಾತನ್ನು, ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆತಕ್ಕ
ಕೋಪವನ್ನು, ಯಾವನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ ಅವನೇ ಪಂಡಿತನು. || ೪೯ ||

ಮೂ|| ವಿವಾದಶೀಲಾಂಸ್ವಯಮರ್ಥಜೋರಿಣೀಂಪರಾನುಕೂಲಾಂಪರಿಹಾ
ಸಭಾಷೀಣೀಂ | ಅಗ್ರಾ ನೀಮನ್ಯಗೃಹಪ್ರವೇಶನೀಂತ್ಯಜಂತಿಭಾರ್ಯಾಂದಶೆಪು
ತ್ರನಾಂತರಂ || || ೫೦ || ಜಗಳವಾಡುವ ಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳವಳಾಗಿಯೂ, ಮನೆ
ಯ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಕದಿಯುವವಳಾಗಿಯೂ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾಗಿಯೂ,
ಅನ್ಯರೊಂದಿಗೆ ಪರಿಹಾಸದ ಮಾತಾಡುವವಳಾಗಿಯೂ, ಪತಿಗಿಂತಲೂ ಮುಂದೆ
ಭುಜಿಸುವವಳಾಗಿಯೂ, ಅನ್ಯರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವವಳಾಗಿಯೂ, ಇ
ರುವ ಭಾರ್ಯೆಯು ಹತ್ತು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವಳಂತ್ಯಜಿಸಬೇಕು.

ಮೂ|| ದಾಸೀಸೇವಾಗುರೂಪೇತುರಮಾಕಾರ್ಯಮಾಂತ್ರಿಣೀ | ಭೋಜ್ಯ
ಮಮಾತಾಶಯನೇವಿಶ್ಯಾಸ್ಯಾತ್ಪಷ್ಠಿಧಾಸತೀ || || ೫೧ || ಪತಿಪ್ರತಿಯಾದ
ಸ್ತ್ರೀಯು ಗಂಧನಿಗೆ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಜೇತಿಯಂತೆಯೂ, ರೂಪದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ದೇವಿಯಂತೆಯೂ, ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಮಾಂತ್ರಿಯಂತೆಯೂ,
ಅನ್ನಪಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತಾಯಿಯಂತೆಯೂ, ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಳೆಯಂತೆಯೂ,
ಹೀಗೆ ಆರು ಬಗೆಯಾಗಿ ಇರುವಳು || || ೫೨ ||

ಮೂ|| ನವಿಷಂಕದ್ವಿಷಂಯಾತ್ತುಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಂವಿಷಮುಚ್ಯತೇ | ವಿಷಮೇಕಾ
ಕಿನಂಹಂತಿಬ್ರಹ್ಮಸ್ವಂಪ್ರಪಂತ್ರಕಂ || || ೫೩ || ಯಾವದನ್ನು ವಿಷವೆನ್ನು
ತ್ತಾರೋ ಅದು ವಿಷವಲ್ಲವು, ಬ್ರಹ್ಮಣರ ಸ್ವತ್ತು ವಿಷವು. ಯಾಕಂದರೆ,
ವಿಷವು ಕೊಂಕುವನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲುವದು. ಬ್ರಹ್ಮ ಸ್ವತ್ತು ವಂಶವರಂ
ಪರೆಯನ್ನೇ ಅಳಿಸುವದು || || ೫೪ ||

ಮೂ|| ಏಕಂಹನ್ಯಾನ್ನವಾಹನ್ಯಾ ವಿಷಾರ್ಥಕೋಧನುಷ್ಠತಾ | ಬುದ್ಧಿ

ಬುದ್ಧಿಮತೋತ್ಪನ್ನಾಪ್ತವ್ಯಾಪ್ತಸಂಸರಾಜಕಂ || || ೫೭ || ಬಿಲ್ಲುಗಾ
ರನಿಂದ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಬು ಒಬ್ಬನಂ ಕೊಲ್ಲುವದು, ಅಥವಾ ತಪ್ಪಿ ಹೋಗು
ವದು, ಬುದ್ಧಿಮಂತನಿಂದ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಬುದ್ಧಿಯು ಅರಸನನ್ನು ರಾ
ಜ್ಯವನ್ನು ಸಹ ಅಳಿಸುವದು || || ೫೮ ||

ಮೂ || ಶತನಿಷ್ಕೃತನಾಥ್ಯಶ್ಚ ಶತಗ್ರಾಮೈಸ್ತು ಭೂಪತಿಃ | ಶತಾಪದೈಶ್ಚ
ವೈದ್ಯಸ್ತು ಶತಶ್ಲೋಕೈಶ್ಚ ಪಂಡಿತಃ || || ೫೯ || ನೂರು ವರಹಾವುಳ್ಳವನು ಧನಿ
ಕನು, ನೂರು ಗ್ರಾಮಗಳುಳ್ಳವನು ಅರಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನೂರು ಶತಪದ ಬಲ್ಲ
ವನು ವೈದ್ಯನು, ನೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಕಲಿತವನು ಪಂಡಿತನಾಗುವನು ||

ಮೂ || ಶಕಟಂ ಪಂಚಹಸ್ತಿನ ದಶಹಸ್ತಿನ ವಾಜಿನಂ | ಗಜಂ ಹಸ್ತಸಹಸ್ರಿ
ಣದುರ್ಜನಂ ದೂರತಸ್ತೈಜಿತ್ || || ೬೦ || ಗಾಡಿಯನ್ನು ಐದು ಮೊಳದೂ
ರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರವೇಕು, ಕುದುರೆಯು ಹತ್ತು ಮೊಳದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟರವೇಕು,
ಆನೆಗೆ ಸಾವಿರ ಮೊಳದೂರದೊಳರವೇಕು, ದುರ್ಜನನನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿ
ಡಬೇಕು || || ೬೧ ||

ಮೂ || ಪರಿವ್ರಸ್ಯ ವಿಷಂ ಗೋಷ್ಠೀ ವೃದ್ಧಸ್ಯ ತರಾಣೀ ವಿಷಾ | ಅನಭ್ಯಾಸೇ
ವಿಷಂ ತಾಸ್ತ್ರಮರ್ಜೀರ್ಣಭೋಜನಂ ವಿಷಂ || || ೬೨ || ಬಡವರಿಗೆ ಸಭೆಯು
ವಿಷರೂಪವಹುದು, ಮುದಕನಿಗೆ ಪ್ರಾಯದವಳು ವಿಷವಹುದು, ಅಭ್ಯಾಸವಿ
ಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷವಹುದು, ತಿಂದ ಅನ್ನ ಜೀರ್ಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ಭೋಜನ
ವು ವಿಷವಹುದು, (ಅಂದರೆ) ದರಿವ್ರರು ಮುಂತಾದವರು ಸಭೆ ಮೊದಲಾದವು
ಗಳನ್ನವೇಕ್ಷಿಸಲಾರರು ಭಾವವು || || ೬೩ ||

ಮೂ || ಲಕ್ಷ್ಮೀವೈರ್ಯೋತ್ಪ್ರಿಬಂಧುತಾಭೋಗಭಾಗ್ಯೈ | ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಾಬಂ
ಧನಂ ಪಂಚತಾವಾ || ಸರ್ವಂ ಹೈತದ್ವರ್ತತೇಜಿಹ್ವಿಕಾಗ್ರೈ | ತಸ್ಮಾಲ್ಲೋಕೇಸಾ
ಧುವಾಕ್ಸಾಂಜ್ಯಮೇತಿ || || ೬೪ || ಐಶ್ವರ್ಯವು, ಸ್ನೇಹವು, ಬಾಂಧವ್ಯವು,
ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳು, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳು, ಬಂಧನವು, ಮರಣವು, ಇವೆಲ್ಲಾ
ಮನುಷ್ಯನ ನಾಲಿಗೆ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇಹವಾಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತುಳ್ಳವನು ಸುಖ
ವನ್ನೈದುವನು || || ೬೫ ||

ಮೂ || ಅದಾನದೋಷೇಣ ಭವೇದ್ದರಿದ್ರೋದಾರಿದ್ರದೋಷೇಣ ಕರೋತಿ ಪಾ
ಪಂ | ಪಾಪಾದ್ಧರಿದ್ರೋಭವತೀಹಮತ್ಯುಃಪುನರ್ಧರಿದ್ರಾಪುನರೇವ ಪಾಪಿ ||
|| ೬೬ || ಮನುಷ್ಯನು ಜನ್ಮಾಂತರದೋಳ್ ದಾನವಂ ಮಾಡದ್ದರಿಂದ ದರಿ
ವ್ರನಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವನು, ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿಂದ ಪಾಪಿವ್ರನಾಗುವನು, ಪಾಪದಿಂದ

ಮರಳಿ ದರಿದ್ರನಾಗಿ ಜನಿಸುವನು. ಆದಕಾರಣ ಪುನಃಪುನಃ ದರಿದ್ರನೂ ಪಾಪಿಷ್ಠನೂ ಆಗುತ್ತಾನಾಗಿ, ಧನವಂತನಾದವನು ದಾನವಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು || || ೫೬ ||

ಮೂ || ಅತಿಥಿಭಾರ್ತಾಲಕಶ್ಚೈವಸ್ತ್ರೀಜನೋನ್ಮತಿಸ್ತಥಾ | ಏತವಿತ್ತಂನ ಜಾನಂತಿಜಾಮಾತಾಂಜೈವಪಂಚಮಃ || || ೫೭ || ಅತಿಥಿಯು, ಬಾಲಕನು, ಹೆಂಗಸು, ಅರಸನು, ಅಳಿಯನು, ಈ ಐವರೂ ಮನುಷ್ಯನ ಅನುಪಪತ್ತಿಯನ್ನರಿಯರು || || ೫೭ ||

ಮೂ || ದುಷ್ಕೃಂದೇಶಂಕಳತ್ರಂಜಮಿತ್ರಂರಾಜ್ಯಂಜಬಾಂಧವಂ | ರಾಜಾನಂಚಾಪಿಮತಿಮಾಃ ದೂರತಃಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ || || ೫೮ || ದುರ್ಗುಣವುಳ್ಳ ದೇಶ, ಭಾರ್ಯೆಯು, ಮಿತ್ರನು, ರಾಜ್ಯವು, ನಂಟರು, ಅರಸು ಇವರುಗಳನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು || || ೫೮ ||

ಮೂ || ಸ್ತ್ರೀಣಾಂಧ್ವಿಗುಣಾಪಹಾರೋಬುದ್ಧಿಶ್ಚಾಪಿಚತುರ್ಗುಣಾಃ | ಸಾಹಸೃಷ್ಣತ್ಸುಣಶ್ಚೈವಕಾಮೋಷ್ಠಗುಣಉಚ್ಯತೇ || || ೫೯ || ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಪುರುಷರಿಗಿಂತಲೂ ಆಹಾರ ವಿವ್ರೂಡಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಬುದ್ಧಿಯು, ಚತುರ್ಗುಣವಾಗಿಹುದು, ಸಾಹಸ ಆರು ಗುಣವಾಗಿಹುದು, ಕಾಮ ವೆಂಟುಪಾಲು ಅಧಿಕವಾಗಿಹುದು || || ೫೯ ||

ಮೂ || ರಾಜಾರಾಜ್ಯೈಕೈತಂಪಾಪಂರಾಜಪಾಪಂಪುರೋಹಿತಃ | ಭರ್ತಾಜಸ್ತ್ರೀಕೈತಂಪಾಪಂಶಿಷ್ಯಪಾಪಂಗುರುಂವ್ರಜೇತ್ || || ೬೦ || ಪ್ರಜೆಗಳ ಪಾಪ ಅರಸನನ್ನು, ಅರಸನ ಪಾಪ ಪುರೋಹಿತನನ್ನು, ಹೆಂಡತಿಯ ಪಾಪ ಗಂಡನನ್ನು, ಶಿಷ್ಯನ ಪಾಪ ಗುರುವನ್ನು, ಹೊಂದುವದು || || ೬೦ ||

ಮೂ || ಗೀತೆವಾದ್ಯೈತಥಾನ್ಯಜ್ಞೈಸಂಗ್ರಾಮೈಸಂಗಮೈತಥಾ | ಆಹಾರೈವ್ಯವಹಾರೇಚತ್ಯಕ್ತಲಜ್ಞಸ್ಸಖೀಭವೇತ್ || || ೬೧ || ಗಾಯನದಲ್ಲೂ, ವಾದ್ಯ ಬಾರಿಸುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ನರ್ತನದಲ್ಲೂ, ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀ ಸಂಗಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಆಹಾರದಲ್ಲೂ, ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲೂ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವನಿಗೆ ಸೌಖ್ಯ ಉಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಧೈರ್ಯದೊಡನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಸುಖ ಉಂಟೆಂದು ಭಾವವು || || ೬೧ ||

ಮೂ || ರೂಪಯವ್ಯನ ಸಂಪನ್ನಾವಿಶಾಲಕುಲಸಂಭವಾಃ | ವಿದ್ಯಾಹೀನಾನಾಶೋಭಂತನಿಂಗಂಧಾಲೌಕಿಕೇಶುಕಾಃ || || ೬೨ || ರೂಪ ಯವ್ಯನವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವರಾದರೂ, ಮನುಷ್ಯರು ವಿದ್ಯಾಹೀನರಾಗಿದ್ದರೆ ಗಂಧವಿಲ್ಲದ ಮುತ್ತುಗಳಂತೆ ಶೋಭಿಸಲಾರರು || || ೬೨ ||

ಮೂ || ತೃಜೆದೆಕೆಂಕುಲಸ್ಯಾರ್ಥಗ್ರಾಮಸ್ಯಾರ್ಥಕುಲಂತ್ಯಜೆತ್ | ಗ್ರಾಮಂಜನಪದಸ್ಯಾರ್ಥಾತ್ತ್ವಾರ್ಥಪೃಥಿವೀಂತ್ಯಜೆತ್ || || ೫೬ || ಒಂದು ಕುಲವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆದರೊಳ್ಳೊಬ್ಬನಂ ಬಿಡಬಹುದು, ಒಂದು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಒಂದು ಕುಲವಂ ಬಿಡಬಹುದು, ಒಂದು ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಯೊಂದುಗ್ರಾಮವಂ ಬಿಡಬೇಕು, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಬಿಡಬೇಕು ||

ಮೂ || ಕೊಕಿಲಾನಃಂಸ್ವರೂರೂಪಂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಂತುಯೋಷಿತಾಂ | ವಿದ್ಯಾರೂಪಂತುವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಜ್ಞಮಾರೂಪಂತಪಸ್ವಿನಾಂ || || ೫೭ || ಸ್ವರವೇ ಕೋಕಿಲಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ಹೆಂಗಳೆರಿಗೆ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವೇ ಸ್ವರೂಪ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಸ್ವರೂಪ, ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಮಯೇ ಸ್ವರೂಪವು || ೫೭ ||

ಮೂ || ದೈವಾಧೀನಂಜಗತ್ಸರ್ವಮಂತ್ರಾಧೀನಂತುದೈವತಂ | ತನ್ಮಂತ್ರಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧೀನಂಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಮಮದೇವತಾ || || ೫೮ || ಲೋಕವೆಲ್ಲವೂ ದೈವಾಧೀನವು, ದೇವರು ಮಂತ್ರಾಧೀನರು, ಆ ಮಂತ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಧೀನವು, ಆದದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಭೂದೇವತೆಗಳು || || ೫೮ ||

ಮೂ || ಪಿಬಂತಿನದ್ಯಸ್ಯಯಮೇವನಾಂಭಃ | ಬಾದಂತಿನಸ್ಯಾನಿಫಲಾನಿವೃಕ್ಷಾಃ | ಪಯೋಧರಾಸ್ಸಸ್ಯಮದಂತಿನೈವ | ಪಗೋಪಕಾರಾಯಸತಾಂವಿಭೂತಯಃ || || ೫೯ || ನದಿಗಳು ತಮ್ಮ ನೀರನ್ನು ತಾನೇ ಕುಡಿಯುವದಿಲ್ಲ, ವೃಕ್ಷಗಳು ಫಲಗಳನ್ನು ತಾವೇ ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲ, ಮೇಧಗಳೂ ತಾವು ಬೆಳೆಯಿಸಿದ ಧಾನ್ಯಗಳನ್ನು ತಾವೇ ತಿನ್ನುವದಿಲ್ಲವಾಗಿ ಸತ್ಪುರುಷರೆ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಅನ್ಯರ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ || || ೫೯ ||

ಮೂ || ಪಕ್ಷೀಣಾಂಬಲಮಾಕಾಶಂಮತ್ಸ್ಯಾನಾಮಾದಕಂಬಲಂ | ದುರ್ಬಲಸ್ಯಬಲಂರಾಜಾಬಾಲಾನಾಂರೂದನಂಬಲಂ || || ೬೦ || ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಆಕಾಶವು ಬಲ, ಮೀನುಗಳಿಗೆ ನೀರು ಬಲ, ದುರ್ಬಲರಿಗೆ ಅರಸನೇ ಬಲ, ಯಳೆಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಳುವದೇ ಬಲ || || ೬೦ ||

ಮೂ || ವೃಶ್ಚಿಕಸ್ಯವಿಷಂಪುಚ್ಛಂಮೃಗೈಕಸ್ಯವಿಷಂಶಿರಃ | ತಕ್ಷಕಸ್ಯವಿಷಂ ದಂಷ್ಠೈಶರ್ವಾಂಗಂದುರ್ಜನವಿಷಂ || || ೬೧ || ಜೇಳಿಗೆ ಕೊಂಡಿಯೇ ವಿಷ, ನೊಣಕ್ಕೆ ತಲೆಯೇ ವಿಷ, ಹಾವಿಗೆ ಹಲ್ಲು ವಿಷ, ದುರ್ಜನನಿಗೆ ಸರ್ವಾಂಗವೂ ವಿಷವೆ || || ೬೧ ||

ಮೂ || ಪುಸ್ತಕೇಷುಜಯಾವಿದ್ಯಾಪರಹಸ್ತೆಜಯಾಧ್ಧನಂ | ಸಮಯತುಪರಿಪ್ರಾಪ್ತೆನಸಾವಿದ್ಯಾನತಧ್ಧನಂ || || ೬೨ || ಪುಸ್ತಕಪಾಠವಾದವಿದ್ಯೆಯು

ಅನ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಧನವು, ಇವೆರಡೂ ತನ್ನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲ || ೬೯ ||

ಮೂ || ನಶ್ಯತ್ಯನಾಯಕಂಕಾರ್ಯಂತ್ರಥೈವಶಿಶುನಾಯಕಂ | ಸ್ತ್ರೀನಾಯಕಂತ್ರಥೋನ್ಮತ್ತನಾಯಕಂಬಹುನಾಯಕಂ || || ೬೯ || ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾಥನಿಲ್ಲವೋ, ಮತ್ತು ಹುಡುಗರು, ಹೆಂಗಸರು, ಹುಚ್ಚರು, ಬಹುಜನವು ನಾಥರಾಗುತ್ತಾರೆಯೋ ಆ ಕಾರ್ಯ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವದು || ೭೦ ||

ಮೂ || ಅಭ್ಯಾಸಾನುಗತಾವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿಃಕರ್ಮಾನುಸಾರಿಣೀ | ಉದ್ಯೋಗಾನುಗತಾಸಂಪತ್‌ಫಲಂಭಾಗ್ಯಾನುಸಾರಿಣಿ || || ೬೯ || ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದಂತೆ ವಿಧ್ಯೆ ಇರುವದು, ಕರ್ಮವಿದ್ದಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಇರುವದು, ಪ್ರಯತ್ನವಿದ್ದಂತೆ ಸಂಪತ್ತು ಇರುವದು, ಭಾಗ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ಫಲ ಉಂಟಾಗುವದು || ೭೧ ||

ಮೂ || ವಸಂತಯವ್ಯನಾವೃಹಾಃಪುರುಷಾಧನಯವ್ಯನಾಃ | ಸೌಭಾಗ್ಯಯವ್ಯನಾನಾರ್ಯಃ ಯುವಾನೋವಿದ್ಯಯಾಬುಧಾಃ || || ೬೯ || ವೃಹಗಳಿಗೆ ವಸಂತಕಾಲವೇ ಯವ್ಯನ, ಪುರುಷರಿಗೆ ಧನವೇ ಯವ್ಯನ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸೌಭಾಗ್ಯವೇ ಯವ್ಯನ, ಪಂಡಿತರಿಗೆ ವಿಧ್ಯೆಯೇ ಯವ್ಯನ || ೭೨ ||

ಮೂ || ವೃಧಾವೃಷ್ಟಿಸ್ಸಮುದ್ರೇಚವೃಧಾತ್ಮಪ್ರೇಚಘೋಷನಂ | ವೃಧಾಧನಪತೌದಾನಂದಾರಿದ್ರ್ಯಯವ್ಯನಂವೃಧಾ || || ೬೯ || ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಯಿದ ಮಳೆಯು ವೃಥ, ಹಸಿವಿಲ್ಲದವನಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಅನ್ನವು ವೃಥ, ಧನವಂತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನವು ವೃಥ, ದರಿದ್ರನಿಗೆ ಬಂದ ಯವ್ಯನ ವೃಥ || ೭೩ ||

ಮೂ || ಅರ್ಥಾಗೃಹೆನಿವರ್ತಂತಸ್ತುಕಾನೆಮಿತ್ರಬಾಂಧವಾಃ | ಸುಕೃತಂಮಪ್ನುತಂಜೈವ ಗಚ್ಛಂತಮನುಗಚ್ಛತಿ || || ೬೯ || ಧನವು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತುಹೋಗುತ್ತದೆ, ಮಿತ್ರಬಾಂಧವರು ಸ್ತುತಾನದವರಿಗೂ ಬರುತ್ತಾರೆ, ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳೆರಡೂ ಸತ್ತವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟುತ್ತದೆ || ೭೪ ||

ಮೂ || ತಸ್ಕರಸ್ಯವಧೋದಂಡೋದಾಸೀದಂಡಸ್ತುಮುಂಡನಂ | ಭಾರ್ಯಾನಂಡಃಪೃಥಕ್ಯಾಮಿತ್ರದಂಡಮಭಾವಣಂ || || ೬೯ || ಕಷ್ಟನಿಗೆ ವಧವೇ ದಂಡನವು, ಚಾಕರಿ ಮಾಡುವವಳಿಗೆ ತಲೆಬೋಳಿಸುವದೇ ದಂಡನವು, ಜೀರಣಿ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗುವದೇ ದಂಡತಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯು, ಮಾತಾಡದಿರುವದೇ ಸ್ನೇಹಿತನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯು || ೭೫ ||

ಮೂ || ಪಿತಾಚಋಣವಾಶತ್ರೂತಾಚವ್ಯಭಿಚಾರಿಣೀ | ಭಾರ್ಯಾರೂಪವತೀಶತ್ರೂಪುತ್ರಶತ್ರುರಪಂಡಿತಃ || || ೬೯ || ಸಾಲಗಾರನಾದ ತ

ದೆಯೇ ಶತ್ರುವು, ಹಾದರಗಿತಿಯಾದ ತಾಯಿ ಶತ್ರುವು, ರೂಪವತಿಯಾದ
ಹೆಂಡತಿ ಶತ್ರುವು, ಮೂಢನಾದ ಮಗನು ಶತ್ರುವು || ೭೬ ||

ಮೂ|| ಪಿತಾರಕ್ಷತಿಕಾಮಾರ ಭರ್ತಾರಕ್ಷತಿಯವನು | ಪುತ್ರಾರಕ್ಷತೆ
ವಾರ್ಧಕೈನು ಸ್ತ್ರೀಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಮರ್ಹತಿ || || ೭೭ || ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬಾ
ಲ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಯಾವನಲ್ಲಿ ಪತಿಯು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಮುಪ್ಪುನೆ
ಲ್ಲಿ ಮಗನು ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಆದದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಯಾವಾಗ್ಯೂ ಸ್ವಾತಂ
ತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲ || || ೭೭ ||

ಮೂ|| ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಗೃಹಂಹೈತ್ರಂ ಗರ್ಭಿಣೀಂವೃದ್ಧಬಾಲಕಾಃ | ರಿಕ್ತ
ಹಸ್ತಿನಸೂಪೇಯಾದ್ರಾಜಾನಂದೈವತಂಗುರಾಂ || || ೭೮ || ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ
ವಿರುವ ಮನೆಯನ್ನು, ಪುಣ್ಯಹೈತ್ರವನ್ನು, ಗರ್ಭವತಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು,
ವೃದ್ಧರನ್ನು, ಬಾಲಕರನ್ನು, ಅರಸರನ್ನು ದೇವರನ್ನು, ಗುರುವನ್ನು, ನೋಡ
ಲಿಕ್ಕೆ ಶೂನ್ಯರೆಸ್ತನಾಗಿ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಕೂಡದು || || ೭೮ ||

ಮೂ|| ಅಹೋಪ್ರಕೃತಿಸಾದೃಶ್ಯಂಶ್ಲೇಷ್ಠಣೋದುರ್ಜನಸ್ಯಚ | ಮಧುರೈಃ
ಕೊಪಮಾಯಾತಿ ಕರುಣೈರುಪಶಾಮ್ಯತಿ || || ೭೯ || ದುರ್ಜನನಿಗೂ, ಶ್ಲೇ
ಷ್ಠರೋಗಕ್ಕೂ, ಸ್ವಭಾವಸಮವಾಗಿರುವದು ಅಶ್ಲರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ,
ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ದುರ್ಜನನು ಹೆಚ್ಚುವನು, ಮಧುರವಾದಪ
ದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಶ್ಲೇಷ್ಠವು ಹೆಚ್ಚುವದು, ಖಾರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಅವನು
ಶಾಂತನಾಗುವನು, ಖಾರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಇದು ಶಾಂತವಾಗುವದು ||

ಮೂ|| ಜನಿಕೃಜ್ಞೋಪನೆತಾಜಯಸ್ತು ವಿದ್ಯಾಂಪ್ರಯಚ್ಛತಿ | ಅನ್ನದಾತಾ
ಭಯತ್ರತಾಪಂಚೈತಪಿತರಸ್ತೃತಾಃ || || ೮೦ || ಹುಟ್ಟಿಸುವವನು, ಉಪ
ನಯನ ಮಾಡುವವನು, ವಿದ್ಯೋಪದೇಶ ಮಾಡುವವನು, ಅನ್ನವ ಕೊಡುವ
ವನು, ಅಭಯ ಕೊಡುವವನು, ಈ ಐದು ಜನವೂ ತಂದೆಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ ||

ಮೂ|| ದರಿದ್ರಾಯುಕ್ಯತಂದಾನಂಶೂನ್ಯಲಿಂಗಸ್ಯಪ್ರೇಜನಂ | ಅನಾಥವೈ
ತಸಂಸ್ಕಾರಶ್ಚಾಸ್ವಮೆಧಸಮಾಇವಂ || || ೮೧ || ದರಿದ್ರನಿಗೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ
ದಾನವು, ಶೂನ್ಯವಾದ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರೇಜೆಯು, ಅನಾಥವಾದ ಹೆಣ
ಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕಾರವು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಸ್ವಮೈಧಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದವುಗಳು || ೮೧ ||

ಮೂ|| ದಾತೃತ್ವಂಪ್ರಿಯವಕ್ತ್ವಂತ್ವಂಧೀರತ್ವಮಾಚತಷ್ಟತಾ | ಅಭ್ಯಾ
ಸಿನನಲಭ್ಯಂತಚತ್ವಾರಸ್ಸಹಜಾಗುಣಾಃ || || ೮೨ || ದಾತೃತ್ವವು, ಹಿತ
ವಾದನುಡಿ, ಧೈರ್ಯವು, ಉಚಿತವ ತಿಳಿಯುವಿಕೆ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳೂ ಮ

ನುಷ್ಕರಿಗೆ ಸಹಜ ಗುಣಗಳಾದದರಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಬರಲಾರವು || ೧೮ ||

ಮೂ || ಉಚ್ಚಾಸ್ವಮಲಕಂಪಧ್ಯಂಭುಕ್ತ್ವಾಸ್ವತುಬದರೀಫಲಂ | ಕಪಿ
ತ್ಥಂಸದ್ವದಾಪಧ್ಯಂಕದಳೀನಕದಾನಜ || || ೧೯ || ಉಂಣದೆ ಕೊಂಡನೆ
ಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಪಧ್ಯ ಉಂಡು ಬೋರೆಹಂಣು ಪಧ್ಯವು, ಬೇಲದಹಂಣು ಯಾವಾ
ಗ್ಯೂ ಪಧ್ಯವು, ಬಾಳೆಹಂಣು ಯಾವಾಗ್ಯೂ ಅಪಧ್ಯವು || || ೧೯ ||

ಮೂ || ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥನಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯದುಕ್ತಂಗ್ರಂಥಕೊಟಿಭಿಃ | ಪ
ರೋಪಕಾರಃಪುಣ್ಯಾಯ ಪಾಪಾಯಪರಪೀಡನಂ || || ೨೦ || ಅನೇಕ
ಕೋಟಿ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಶವು ಶ್ಲೋಕಾರ್ಥದಿಂದ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟ
ತ್ತದೆ. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ, -ಪರೋಪಕಾರವೇ ಪುಣ್ಯವು, ಪರಾಪಕಾರವೇ ಪಾ
ಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದು || || ೨೦ ||

ಮೂ || ದುಷ್ಟಭಾರ್ಯಾಶತಮಿತ್ರಂಭೃತ್ಯೊಹಂಕಾರದೂಷಿತಃ | ಸಸವೈಜ
ಗೃಹವಾಸೋಮೃತ್ಯುಸ್ಥಾನಂಚತುರ್ವಿಧಂ || || ೨೧ || ದುಷ್ಟೆಯಾದ ಹೆಂಡ
ತಿಯು, ಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಸ್ನೇಹಿತನು, ದುರಹಂಕಾರವುಳ್ಳ ಭೃತ್ಯನು, ಹಾವು
ಸೇರಿದ ಮನೆಯು, ಈ ನಾಲ್ಕು ಮೃತ್ಯುಸ್ಥಾನವಾಗಿವೆ || || ೨೧ ||

ಮೂ || ಯತ್ರವಿದ್ಯಾಗಮೋನಾಸ್ತಿಯತ್ರನಾಸ್ತಿಧನಾಗಮಃ | ಯತ್ರಚಾ
ತ್ಮಸುಖಂನಾಸ್ತಿನಕತ್ರದಿವಸಂವಸೇತ್ || || ೨೨ || ಎಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಲಾಭವಿಲ್ಲ
ವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಧನಲಾಭವಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿಯಾತ್ಮಸುಖಲಾಭವಿಲ್ಲವೋ, ಅಲ್ಲಿ
ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ವಾಸ ಮಾಡಕೂಡದು || || ೨೨ ||

ಮೂ || ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಫಲಾವೇದಾಃದತ್ತಭುಕ್ತಫಲಂಧನಂ | ರತಿಪುತ್ರಫಲಾ
ನಾರ್ಯಃ ಶೀಲವೃತ್ತಫಲಂಶ್ರುತಂ || || ೨೩ || ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಹೋ
ತ್ರವೇ ಫಲವು, ಧನಕ್ಕೆ ದಾನಭೋಗಗಳೇ ಫಲವು, ಭಾರ್ಯೆಯರಿಗೆ ರತಿ ಪು
ತ್ರೋತ್ಪತ್ತಿಗಳೇ ಫಲವು, ಶಾಸ್ತ್ರತಿಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯೇ ಫಲವು || || ೨೩ ||

ಮೂ || ಸ್ವಗೃಹಪೂಜ್ಯತಮೂರ್ಖಃಸ್ವಗ್ರಾಮಪೂಜ್ಯತಮಪ್ರಭುಃ | ಸ್ವದೇ
ಶಪೂಜ್ಯತರಾಜಾವಿದ್ವಾಸಸರ್ವತ್ರಪೂಜ್ಯತಃ || || ೨೪ || ಮೂರ್ಖನಿಗೆ ತನ್ನ
ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮರ್ಯಾದೆ, ಗ್ರಾಮಾಧಿಪನು ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ
ನು, ಅರಸನು ತನ್ನ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವನು, ವಿದ್ವಾಂಸನಿಗಾದರೋ
ಸರ್ವದೇಶದಲ್ಲೂ ಪೂಜೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ || || ೨೪ ||

ಮೂ || ಉವಾಸಸಂದಂತ್ರಮಾಲಿನದೂಷಿತಂಬಹ್ಯಾಸಿನಂನಿಷ್ಕರಭಾಷಣಂ
ಚ | ಸೂರೋದಯಚಾಸ್ತವಯಚಕಾಯಿನಂ ವಿಮುಂಚತ್ಪ್ರೀತಪಿಚಕ್ರಧಾ
ಜಃ | ಸೂರೋದಯಚಾಸ್ತವಯಚಕಾಯಿನಂ ವಿಮುಂಚತ್ಪ್ರೀತಪಿಚಕ್ರಧಾ

ರಿಣಂ || || ಟೀ || ಮಲಿನ ವಸ್ತ್ರವನುಟ್ಟವನನ್ನು, ಹೆಲ್ಲುಜ್ಜಿದ ಮಲಿನ
ದಂತನನ್ನು, ಹೇರಳವಾಗಿ ಯೆನ್ನ ತಿನ್ನುವವನನ್ನು, ಕ್ರೂರ ಮಾತಾಡುವವ
ನನ್ನು ಸೂರ್ಯನ ಉದಯಾಸ್ತಮೆಯ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವನ್ನು, ವಿಷ್ಣು
ವನ್ನು ಗಲಿರ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವಳು || || ೧೪೯ ||

ಮೂ || ದೀರ್ಘಶೃಂಗಮನಡ್ವಾಹಂ ನಿರ್ಲಿಂಗಾಂಜಕಾಲಸ್ತ್ರಿಯಂ | ಶೂ
ದ್ರಮಾಹ್ನರಸಂಯುಕ್ತಂ ದೂರತಃ ಪರಿವರ್ಜಯೇತ್ || || ಟೀ || ಉದ್ದವಾದ
ಕೋಡುಳ್ಳ ವೃಷಭವನ್ನು, ನಾಚಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಕಾಲಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು, ವಿದ್ಯಾವಂತ
ನಾದ ಶೂದ್ರನಂ ಸಹ ದೂರವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕು || || ೧೫೦ ||

ಮೂ || ಮುಖಂ ಪಥ್ಯ ಪ್ರಸನ್ನಂ ಚ ವಾಚಶ್ಚಂದನಶೀತಳಾಃ | ಹೃದಯಂ
ಕುಟಿಲಂ ನಿತ್ಯಂ ತ್ರಿವಿಧಂ ಧೂರ್ತಲಕ್ಷಣಂ || || ಟೀ || ಮುಖವು ಕಮಲ
ದಂತೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಯೂ, ಮಾತು ಶ್ರೀಗಂಧವಂತೆ ತಂಜೆಗೆಯೂ, ಮನಸ್ಸು
ಸದಾ ಕುಟಿಲವಾಗಿಯೂ, ಈ ಮೇರೆ ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿ ಇರುವದು, ಧೂರ್ತ
ರ ಲಕ್ಷಣವು || || ೧೫೧ ||

ಮೂ || ವಸ್ತ್ರಮುಖ್ಯಸ್ತ್ವಲಂಕಾರಃ ಸ್ತ್ರೀತಿಮುಖ್ಯಂ ತು ಭೋಜನಂ | ಗು
ಣಮುಖ್ಯಾ ಕುಲವಧೂರ್ವಿದ್ಯಾಮುಖ್ಯಾದ್ವಿಜಾತಯಃ || || ಟೀ || ಅಲಂ
ಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ವಸ್ತ್ರವು, ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಆಹಾರವು, ಸ್ತ್ರೀಗೆ
ಗುಣವು ಮುಖ್ಯವು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯು ಮುಖ್ಯವು || || ೧೫೨ ||

ಮೂ || ಅವ್ಯತಂ ಸುಗುಣಾಭಾರ್ಯ ಅವ್ಯತಂ ಪಾಲಜ್ವಲಿತಂ | ರಾಜಸ
ಮಾನವಮೃತಮದೃತಂ ಸ್ತ್ರೀತಿಭೋಜನಂ || || ಟೀ || ಸುಗುಣವುಳ್ಳ
ಸ್ತ್ರೀ ಅವ್ಯತವು, ಬಾಲಕರೆ ಮಾತು ಅವ್ಯತವು, ರಾಜಸವ್ಯಾನ ಅವ್ಯತವು
ಸ್ತ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇಕ್ಕಿದ ಭೋಜನ ಅವ್ಯತವು || || ೧೫೩ ||

ಮೂ || ದುರ್ವೃತ್ತೋ ವಾ ಸುರ್ವೃತ್ತೋ ವಾಮೋರ್ಘಃ ಪಂಡಿತಃ ವಿವಾ | ಕಾ
ಷಾಯಾಂ ಪಮಾಶ್ರಣಯತೀಪೂಜ್ಯೋ ನ ಸಂಶಯಃ || || ಟೀ || ದುಷ್ಟನಾಗೆ
ಲಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ನಡತೆಯುಳ್ಳವನಾಗಲಿ, ಮೂರ್ಖನ ಗಲಿ, ಪಂಡಿತನಾಗಲಿ, ಸ
ನ್ಯಾಸಿ ಕಾಷಾಯ ವಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ದಂಗೆದಿಂದಲೂ, ಪೂಜ್ಯನಾಗುತ್ತಾನೆ ||

ಮೂ || ಉಪಚಾರಕೃತೋ ನಿಃಕಿಂಹೋ ವಚಾರಾಯ ಕಲ್ಪತ | ಪಯಃಪಾನಂ
ಭುಜಂಗಾನಾಂ ಕೇವಲಂ ವಿಷವೃದ್ಧಿ ದಂ || || ಟೀ || ದುಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉ
ಪಚಾರವು ಅನಿಷ್ಟವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ, ಹಾವು ಹಾಲು ಕುಡಿದಷ್ಟು ವಿಷ
ವೃದ್ಧಿ ಯಾಗುತ್ತದೆ || || ೧೫೪ ||

ಮೂ 1 | ಮುಕ್ತಿಕಾಮಕಕಾಂಕ್ಷಾಮೂಷಕಾಯಾಚಕಾಸ್ತಥಾ | ಗಣಕಾ
ಗ್ರಾಮಣೀಚೈವ ಸಪ್ತೈತಪರಭಕ್ಷಕಾಃ || || ೫೬ || ನೋಣ, ಸೊಳ್ಳೆ, ಸೊಳ್ಳೆ,
ಹೆಗ್ಗಣ, ಯಾಚಕರು, ಶ್ಯಾನಭೋಗರು, ಗ್ರಾಮ ಪಟೀಲರು, ಇವರುಗಳು
ಪರಭಕ್ಷರು || || ೫೬ ||

ಮೂ || ಋಣಂಯಾಚ್ಛಾಚವೃದ್ಧತ್ವಂಜಾರಜೂರದರಿದ್ರತಾ | ರೋಗಶ್ಚ
ಷ್ಠಾನ್ನಭಾಕ್ತಿಶ್ಚ ಪೃಷ್ಠಾಕಪ್ಪಾಪ್ರಕೇರ್ತಿತಾ || || ೫೭ || ಸಾಲ, ದೇಹಿ
ಯಂದು ಕೇಳುವಿಕೆಯು, ಮುಪ್ಪು, ಹಾದರ, ಕಳ್ಳತನ, ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ರೋಗ,
ಬಬ್ಬರು ತಿಂದು ಮಿಕ್ಕಿದ್ದನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಿಕೆಯು, ಇವೆಂಟೂ ಮಹಾಕಪ್ಪಗಳು ||

ಮೂ || ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣಪಟ್ಟಿನಕಾಶೀಯಾತ್ರಾಯಾತನಚ | ಸಿತುಸ್ಸಾನೆ
ಕಲ್ಪೈರ್ಯಚ್ಚ ತಪ್ಪಲಮಾತ್ಮವಂದನೆ || || ೫೮ || ಅರುಸಾರಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣ
ಮಾಡುವದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲ ಉಂಟಾಗುವದೋ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಸರ್ತಿ ಕಾ
ಶೀಯಾತ್ರೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಯಾವ ಫಲ ಉಂಟೋ ನೂರುಸಾರಿ ಸೇತು
ಸ್ನಾನದಿಂ ಯಾವ ಫಲ ಉಂಟಾಗುವದೋ ಅವೆಲ್ಲವು ಒಂದು ಸಾರಿ ತಾಯಿ
ಯನ್ನು ಪ್ರದಕ್ಷಿಣ ವಂದನೆಗಳೆಂ ಮಾಡುವದರಿಂದಂಟಾಗುತ್ತದೆ. || ೫೮ ||

ಮೂ || ನಾನೋದಕಸಮಂದಾನಂದ್ವಾದತ್ಯಾಸಮಂವ್ರತಂ | ನಗಾಯ
ತ್ಯಾಗ್ರಸರೂಮಂತ್ರೋನಮಾತಾದ್ಯೈವತಂವರಂ || || ೫೯ || ಅನ್ನೋದಕ
ದಾನಗಳಿಗೆ ಸಮವಾದದಾನವಿಲ್ಲ. ದ್ವಾದಶಿಗೆ ಸಮವಾದ ವ್ರತವಿಲ್ಲ, ಗಾಯ
ತ್ರಿಗೆ ಅಧಿಕವಾದ ಮಂತ್ರವಿಲ್ಲ, ತಾಯಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾದ ದೈವವೂ ಇಲ್ಲ ||

ಮೂ || ರಾಜವತ್ಪುತ್ರದಾರಾಶ್ಚ ಸ್ವಾಮಿವನ್ಮಿತ್ರಬಾಂಧವಾಃ | ಅಚಾರ್ಯ
ವತ್ಸಭಾಸ್ತು ರಾಜಭಾಗ್ಯವಂತಸ್ತು ವಂತಿಹಿ || || ೬೦ || ಧನವಂತನನ್ನು
ಭಾರ್ಯಾಪುತ್ರರು ರಾಜನಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುವದು, ಮಿತ್ರಬಾಂಧವರು ಪ್ರಭುವಿನಂ
ತೆ ಸ್ತುತಿಸುವದು, ಸಭಾಜನರು ಅಚಾರ್ಯನಂತೆ ಸ್ತುತಿಸುವರು. || ೬೦ ||

ಮೂ || ಕಪಿಲಾಕ್ಷ್ಮೀರಪಾನೇನಬ್ರಹ್ಮಣೀಸಂಗಮೇನಚ | ವೆದಾಕ್ಷರವಿಚಾ
ರಣಶೂದ್ರಶ್ಚಂಡಾಲತಾಂವ್ರಜೆತ್ || || ೬೧ || ಕೊದ್ರನು ಕಪಿಲೆಯ ಹಾಲ
ನ್ನು ಕಡಿಯುವದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹೆಂಗಸಿನ ಸಂಗದಿಂದಲೂ, ವೇದಾ
ಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನುಡಿಯುವದರಿಂದಲೂ, ಚಂಡಾಲನಾಗುವನು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳ
ನ್ನೆಲ್ಲಾ ಶೂದ್ರರು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಭಾವವು.

ಮೂ || ಲೋಕಯಾತ್ರಾಭಯಂಲಜ್ಜಾದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಂಧರ್ಮಶೀಲತಾ | ಪಂಚ
ಯಸ್ತಿಸ್ತನ್ನವಿದ್ಯಂತನಕಾರ್ಯಕ್ತನಸಂಗಮಂ || || ೬೨ || ಲೋಕಜರ್ಯೆಯು,

ಪರಭೀತಿಯು, ನಾಚಿಕೆಯು, ದಾಹ್ಯಾಣ್ಯವು, ಧರ್ಮವೃತ್ತಿಯು, ಈ ಐದು ಗುಣವು ಯಾವನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೋ ಅಂಥವನೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹವಂ ಮಾಡಲಾಗದು ||

ಮೂ || ಬಾಲಸಖಿತ್ಯಮಕಾರಣದಾಸ್ತ್ರೈಷುವಿವಾದಮಸಂಜ್ಞಾನಸೇವಾ |
ಗರ್ಧಭಯಾದಮಸಂಸ್ಕೃತವಾಣೀಷ್ಠ್ಯುನರೋಲಭ್ಯತಾಮುಪಯಾತಿ ||

ಟೀ|| ಹುಡುಗರೊಂದಿಗೆ ಸ್ನೇಹವು, ನಿಮಿತ್ತವಿಲ್ಲದೆ ನಗೆಯು, ಹೆಂಗಸರೊಂದಿಗೆ ವಿವಾದವು, ಮುಷ್ಕಜನಗಳ ಸೇವೆಯು, ಕ್ಷಯಮೇಲೆ ಹತ್ತುವಿಕೆಯು, ಅಶುದ್ಧವಾದ ಮಾತು ಈ ಆರುಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಅಭಾವವನ್ನೈದುತ್ತಾನೆ

ಮೂ|| ವಿದ್ವಾಸೇವವಿಜಾನಾತಿವಿದ್ವಜ್ಞಾನಪರಿಶ್ರಮಂ | ಸಹವಂಧ್ಯಾವಿಜಾನಾತಿಗುರ್ದೀಪ್ರಸವವೇದನಾಂ || ||ಟೀ|| ವಿದ್ವಾಸೇಶ ಶ್ರಮವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸನೇ ಬಲ್ಲನು, ಇತರರರಿಯರು. ಅಧಿಕವಾದ ಪ್ರಸವವೇದನೆಯನ್ನು ಬಂಜೆಯು ತಿಳಿಯಲಾರಳು.

ಮೂ|| ತ್ಯಜಮಾರ್ಜನಸಂಸರ್ಗಂಭಜಸಾಧುಸಮಾಗಮಂ | ಕುರುತೆಪ್ಪುಣ್ಯಮಹೊರಾತ್ರಂಸ್ತರನ್ನಿತ್ಯಮನಿತ್ಯತಾಂ || ||ಟೀ|| ಎಲೈ ಸ್ನೇಹಿತನೇ, ಮಾರ್ಜನ ಸಂಗವಂಚಿಡು, ಸತ್ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು, ರಾತ್ರಿಹಗಲೂ ಪುಣ್ಯವಂ ಮಾಡು, ತಾನು ಅಸತ್ಯವೆಂದು ನಿತ್ಯವೂ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಲಿರು ||೧೦೫||

ಮೂ|| ಮಾತಾನಿಂದತಿನಾಭಿನಂದತಿಪಿತಾಭ್ರಾತಾನಸಂಭಾಷತೆ | ಭೃತ್ಯಃ ಕೌಪ್ಯತಿನಾಭಿಗಚ್ಛತಿಸುತಃಕಾಂತಾಜನಾಲಿಂಗತಿ | ತ್ಯಕ್ತಾದೂರತರಂಪ್ರಯಾತಿಚಸುಹೃದ್ಯಾಚ್ಛಭೆಯಾನ್ನಿರ್ಧನಂ | ತಸ್ಮಾದರ್ಥಯುಪಾರ್ಜಯಾಶುಸತತಂಹೃರ್ಥಜಗದ್ವರ್ತತೆ || ||ಟೀ|| ಧನವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ತಾಯಿ ನಿಂದಿಸುವಳು, ತಂದೆಯುಪೇಕ್ಷಿಸುವನು, ಸಹೋದರರು ಮಾತಾಡರು, ಸ್ನೇಹಕನು ಕೋಪಗೊಳ್ಳುವನು, ಮಗನು ಶೀರನು, ಮಾಡದಿಯು ಆಲಿಂಗಿಸಳು, ಯಾಚಿಸುವನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಸ್ನೇಹಿತನು ದೂರವಾಗಿ ಹೋಗುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕವೆಲ್ಲವು ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಂಡಾಡುವದಾಗಿ ಯಾವಾಗ್ಯೂ ಧನವನ್ನೇ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕು || || ೧೦೬ ||

ಮೂ || ಸಮುದ್ರಮಥನಾಶ್ಲಭೆ ಹರಿರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀಂಹರೋವಿಷಂ | ಭಾಗ್ಯಂ ಫಲಂತಿಸತ್ಯತ್ರನವಿದ್ಯಾನಜಪಾರುಷಂ || ||ಟೀ|| ಸಮುದ್ರವಂ ಕಡೆಯಲೂ ವಿಷ್ಣು ಲಕ್ಷ್ಮೀಯಂ ಹೊಂದಿದನು. ಶಿವನು ವಿಷವಂ ಪಡೆದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಾಗ್ಯದಿಂದಲೇ ಫಲವುಂಟಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯೆಯೂ ಪಾರುಷವೂ ವ್ಯರ್ಥಗಳು. || || ೧೦೭ ||

ಮೂ|| ಆತುರಬಾಲಕೆವೃದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮೈಕಾಂತೆಜಯೊಗಿನಿ | ನಿಯಮೊನಾಸ್ತಿ
ಸರ್ವತ್ರಸುರಾವಿತಸ್ಕರವಿಟಿ|| ||ಟೀ|| ರೋಗಪೀಡಿತರಲ್ಲಿಯೂ, ಹುಡುಗ
ರಲ್ಲಿಯೂ, ವೃದ್ಧರಲ್ಲಿಯೂ, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಯೋಗಿಯಲ್ಲಿಯೂ,
ಮಧ್ಯಮಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ಕಷ್ಟನಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಟನಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಯಮವಿಲ್ಲವು.
ಅಂದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ನಡೆಯುವರೆಂ
ದು ಭಾವವು || || ೧೦೪ ||

ಮೂ || ಎಕೊವಾಸಪತ್ತನೆವಾವನೆವಾ ಎಕೊಮಿತ್ರಂಭೂಪತಿವಾರ್ಯಾ
ತಿರ್ವಾ | ಎಕೊನಾರಿಸುಂದರೀವಾದರೀವಾಎಕೊದೇವೇಕೇಶವೊವಾಶಿವೊವಾ||
ಟೀ|| ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಾದರೂ ವನದಲ್ಲಾದರೂ ವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಆರಸನಾ
ದರೂ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದರೂ ಸ್ನೇಹಿತನಾಗಬೇಕು, ಸಾಂದರ್ಭ್ಯವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯ
ನ್ನಾದರೂ ಗುಹೆಯನ್ನಾದರೂ ಶೇರಬೇಕು. ವಿಷ್ಣುವನ್ನಾದರೂ ಶಿವನನ್ನಾ
ದರೂ ಭಜಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಯರಡತಲ್ಲಿ ಪಂದನ್ನು
ಹಿಡಿಯ ಬೇಕೆಂದು ಭಾವವು || || ೧೦೫ ||

ಮೂ || ಅಜಯಾಸ್ಥಿಮುಷ್ಣಿಕ್ರಾದೈ ಪ್ರಭಾತಾಂಬುಜಹಂಬರ | ಆರಂಭಸ್ಸು
ಮಹಾನಂತೆಜಾಯತೆಹಿ ಫಲಂಲಭು || ||ಟೀ|| ಕುರಿಹೋತುಗಳ ಒಳಗೆ
ದಲ್ಲಿಯೂ, ಮುಷ್ಣಿಕ್ರಾದ ದಲ್ಲಿಯೂ, ಬೆಳಗಿನ ಮೇಘಾಡಂಬರದಲ್ಲಿಯೂ, ಆರಂ
ಭವಧಿಕವಾಗಿರ್ಪದು. ಪರೈವಸಾನದೊಳು ಫಲ ಅಲ್ಪವಾಗುವದು || ೧೦೬ ||

ಮೂ || ಹತಮಾಶ್ರಿತೈಶ್ರಿಯದಾನಂ ಹತಂಸೈನ್ಯಮನಾಯಕಂ | ಹತಾ
ರೂಪವತ್ತೀವಂಧ್ಯಾ ಹಪೂಷ್ಣುಷ್ಟ್ವದ್ವೈಣಿ|| ||ಟೀ|| ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ದಾನವು, ಅನಾಯಕವಾದ ಸೈನ್ಯವು, ಬಂಜೆಯಾದ ರೂಪವತಿ
ಯಾ, ದ್ವೈಣಿಯಿಲ್ಲದ ಯಜ್ಞವು, ಯಿವೆಲ್ಲವೂ ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅಂದ
ರೆ, ವೈರ್ಯವೆಂಬ ಭಾವವು || || ೧೦೭ ||

ಮೂ || ಶ್ರೀಮತೊಭಿಕ್ಷುಕಸ್ಯಾಪಿ ಹೃದ್ಯಂಶ್ವಕುರಮಂದಿರಂ | ಹ್ರೀರಾರ್ಣ
ವೆಹರಿಶೈತ ಶಂಭುರಾಸ್ತೆಹಿಮಾಲಯ || ||ಟೀ|| ಶ್ರೀಮಂತನಿಗಾದರೂ,
ಭಿಕ್ಷುಕನಿಗಾದರೂ, ಮಾವನ ಮನೆಯು ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿಹುದು. ಹ್ಯಾ
ಗಂದರೆ, ಹ್ರೀರಸಮುದ್ರದೊಳು ವಿಷ್ಣುವು ಮಲಗಿಹನು. ಹಿಮಾಲಯದಲ್ಲಿ
ಶಿವನಿರುತ್ತಾನೆ || || ೧೦೮ ||

ಮೂ || ಚಿಂತಾಯಾಶ್ಚ ಚಿಂತಾಯಾಶ್ಚ ಬಿಂದುಮಾತ್ರೈವಿಶಿಷ್ಠತಾ | ಚಿಂತಾದಹ
ತಿರ್ನಿರ್ಜೀವಂಚಿಂತಾಬೀವಂತಾಮಪ್ಯಹೊ || ||ಟೀ|| ಚಿಂತೆಗೂ ಚಿಂತೆ

ಗೂ ಬಿಂದು ಮಾತ್ರವೇ ವಿಶೇಷವು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ-ಚಿತ್ರೆಯು ಬೀವವಿಲ್ಲದೆ
ವನನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತದೆ, ಚಿಂತೆಯು ಬದಿಹಿರುವವನನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತದೆ, ಇದೇ
ವಿಶೇಷವು || ೧೦೧ ||

ಮೂ || ಭವಿತವ್ಯಂಭವತ್ಯೇವನಾರಿಕೇಳೆಫಲಾಂಬುವತ್ | ಅಭವ್ಯಂನ
ಭವತ್ಯೇವಗಜಭುಕ್ತಕಪಿತ್ಥವತ್ || || ೧೦೨ || ತೇನಕಾಯೋಳು ನೀರಂ
ಟಾಗುವಂತೆ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು ಆಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ, ಆನೆ ನುಂಗಿದ ಬೇಲದಹಂ
ಣಿನಂತೆ ಅಪ್ರಾಪ್ತಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು || ೧೦೩ ||

ಮೂ || ನೆಷ್ಠೇತೋದ್ಯಂತಮಾದಿತ್ಯಂನಾಸ್ತಂಯಂತಂಕದಾಚನ | ನೊಪರೆ
ಕ್ತಂನವಾರಿಗ್ಧಂನಮಧ್ಯಂನಭಸೂಗತಂ || || ೧೦೪ || ಉದಯಕಾಲದಲ್ಲಿ
ಯೂ, ಅಸ್ತಮಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಗ್ರಹಣ ಹಿಡಿದಿರುವಾಗಲೂ, ಜಲದಲ್ಲಿ
ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿಯೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಕೂಡದು, ಆಕಾಶದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಇರುವಾಗಲೂ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ನೋಡಲಾಗದು || ೧೦೫ ||

ಮೂ || ವತ್ಸಾನಾಮಭಿದಾನೀಂಜಲಂಘಯೆನ್ನೈವಕರ್ಹಜಿತ್ | ನಾತ್ಮ
ನಃಪ್ರತಿಬಿಂಬಂಜನಿರೀಕ್ಷೇತಾಂಭಸಿಸ್ಥಿತಂ || || ೧೦೬ || ಕರುವುಗಳ ಕಟ್ಟುವ
ಹಗ್ಗವನ್ನು ದಾಟಕೂಡದು, ನೀರೊಳಗೆ ತನ್ನನೆರಳನ್ನು ನೋಡಬಾರದು ||

ಮೂ || ನಾಸ್ತಿಯಾಧ್ಯಾರ್ಯಯಾಸಾರ್ಥಂನೈವಾಶ್ವಂತೀಂವಿಲೋಕಯೇತ್ |
ಹೈವಂತೀಂಜ್ರಂಭಮಾಣಾಂಜನವಶೈತ್ಸುಖಮಾಸ್ಥಿತಾಂ || ನಾಂಜಯಂತೀ
ವ್ಯಕಿಂತೇನಚಾಭ್ಯಕ್ತಾಮನಾವೃತಾಂ || ಪ್ರಸುವಂತೀಂಸ್ವಕಾಂಭಾರ್ಯಾಂನ
ಪುಮಾನವಲೋಕಯೇತ್ || || ೧೦೭ || ಪುರುಷನು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಭೋಜ
ನ ಮಾಡಬಾರದು. ಭೋಜನ ಮಾಡುವಂತಾವಳನ್ನು ನೋಡಬಾರದು.
ಕೊನುವಲ್ಲಿಯೂ, ಆಕಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವಲ್ಲಿಯೂ, ಕಂ
ಣಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಸಿಕ್ಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿಯೂ, ಯೆರಕೊಂಡು ಇರುವಲ್ಲಿಯೂ,
ನಿರ್ವಾಣವಾಗಿ ಇರುವಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರಸವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೋ
ಡಬಾರದು || ೧೦೮ ||

ಮೂ || ನಾನ್ನಮದ್ಯಾದೇಕವಾಸಾಃ ನವಿವಾಸಾಜಲಂವಿಶೇತ್ | ನೊತ್ಸೃ
ಜದವ್ಸುನಿಣ್ಣೋತ್ರನಮಾರ್ಗೇನಚಗೊವ್ರಜೇ || || ೧೦೯ || ಒಂದೇ ವಸ್ತ್ರವ
ನ್ನುಟ್ಟು ಭೋಜನ ಮಾಡಕೂಡದು. ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳಗಕೂ
ಡದು, ಉದಕದಲ್ಲಿಯೂ, ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೂ, ದನಗಳ ಗೋಷ್ಠದಲ್ಲಿಯೂ,
ಜಲಮಾಲಗಳಂ ಬಿಡಕೂಡದು || ೧೧೦ ||

ಮೂ || ವಿಷ್ಣುತ್ರಯೋಸ್ಸಮುತ್ಸರ್ಗಂ ದಿವಾಕುರ್ಯಾದುಬ್ಬುಖಃ | ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖೋರಾತ್ರಾಸಂಧ್ಯಯೋಶ್ಚ ಯಥಾದಿವಾ || || ೬೩ || ಹೆಗಲು ಬಡಗಲ ಮುಖವಾಗಿ ಮಲಮೂತ್ರಗಳಂ ಬಿಡಬೇಕು. ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಭಿಮುಖವಾಗಿಯೂ ಸಂಜೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಗಲಿನಂತೆಯೂ ಬಿಡಬೇಕು || ೧೦೯ ||

ಮೂ || ನಮುಖನಧವೆದಗ್ನಿಂ ನಗ್ನಾಂ ನೇಶ್ವೇತಜಸ್ತ್ರಿಯಂ | ನಾಮಧ್ಯಂ ಪ್ರಶ್ನೈವೇದಗ್ನಾನಚಪಾದಾಪ್ರತಾಪಯೇತ್ || || ೬೪ || ಬಾಯಿಂದ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಮೂದಬಾರದು, ಬತ್ತಲೆಯಾದ ಸ್ತ್ರಿಯನ್ನೋಡಲಾಗದು, ಅಪರಿಶುದ್ಧ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬಾರದು, ಕಾಲನ್ನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಯಿಸಬಾರದು || || ೧೧೦ ||

ಮೂ || ನೈಕಸ್ವಪಿಚ್ಛೂನ್ಯಗೃಹೇಶಯಾನಂ ನಪ್ರಬೋಧಯೇತ್ | ನೊದಕ್ಯಾಚಾಭಿಭಾಷೇತನಾ ಪೃಷ್ಠಶ್ಚೋತ್ತರಂ ವದೇತ್ || || ೬೫ || ಶೋನ್ಯವಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯೊಬ್ಬನಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಕೂಡದು, ನಿದ್ರಿಸುವವನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಬಾರದು, ಮುಟ್ಟದವಳೊಂದಿಗೆ ಮಾತಾಡಬಾರದು, ಒಬ್ಬರು ಕೇಳದೇ ತಾನಾಗಿ ಯಾತ್ರಾರವನ್ನುಡಿಯಕೂಡದು || || ೧೧೧ ||

ಮೂ || ನಾಧಾರ್ಮಿಕವಸೆದ್ಗ್ರಾಮೇ ನವ್ಯಾಧಿಬಹುಳತಥಾ | ನೈಕೇಪ್ರವೇದೈತಾಧ್ವಾನಂ ನಚಿರಂ ಪರ್ಮಶೇವಸೇತ್ || || ೬೬ || ಧರ್ಮವೃತ್ತಿಲ್ಲದೆಯೂ ಬಹು ರೋಗವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮೂರಲ್ಲಿ ವಾಸ ಮಾಡಕೂಡದು, ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ದಾರಿ ನಡಿಯಲಾಗದು, ಚಿಟ್ಟದಮೇಲೆ ಬಹುಕಾಲ ವಾಸ ಮಾಡಲಾಗದು || || ೧೧೨ ||

ಮೂ || ಉಪಾನಹಾಚವಾಸಶ್ಚ ಸ್ರಜಂಕರಕಮೇವಚ | ಉಪವೀತಮಲಂಕಾರಂಧೃತಮನ್ಯೈರ್ನಧಾರಯೇತ್ || || ೬೭ || ಅನ್ಯರಿಂದ ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪಾದರಕ್ಷೆಗಳನ್ನೂ, ವಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಹೂವಿನ ಸರವನ್ನೂ, ತಂಬಿಗೆಯನ್ನೂ, ಯಜ್ಞೋಪವೀತವನ್ನೂ, ಅಲಂಕಾರವನ್ನೂ ಸಹ ಧರಿಸಕೂಡದು || ೧೧೩ ||

ಮೂ || ವೈರಿಣಂನೊಪಸೇವೇತಸಹಾಯಂಜೈವವೈರಿಣಃ | ಅಧಾರ್ಮಿಕಂತಸ್ತುರಂಜಪರಸ್ಯೇಚನಯೋಷಿತಂ || || ೬೮ || ಶತ್ರುವನ್ನು, ಶತ್ರುವಿನ ಸಹಾಯವನ್ನು, ಪಾಪಿಷ್ಠರನ್ನು, ಕಳ್ಳನನ್ನು, ಅನ್ಯನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಸಹ ಭಜಿಸಕೂಡದು || || ೧೧೪ ||

ಮೂ || ಹೈತ್ರಿಯಂಪನ್ನಂಜೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣಂಚಬಹುಶ್ರುತಂ | ನಾವಮನ್ಯೈತಮೈಭೂಷ್ಣಾಕೃತಾನುಪಿಕದಾಚನ || || ೬೯ || ಹೈತ್ರಿಯನನ್ನು, ಸರ್ಪ

ವನ್ನು, ವೇದಶಾಸ್ತ್ರಸಂಪನ್ನನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು, ಬಲವರನ್ನು ಸಹ
ವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದತಕ್ಕ ಪುರುಷನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಾಗದು || ೧೦೫ ||

ಮೂ || ಸತ್ಯಂಬ್ರೂಯಾತ್ಪ್ರಿಯಂಬ್ರೂಯಾನ್ ಬ್ರೂಯಾತ್ಸತ್ಯಮಂಪ್ರಿ
ಯಂ | ಪ್ರಿಯಂಜನಾನ್ಯತಂಬ್ರೂಯಾತ್ ಸೂಕ್ಷ್ಮಧರ್ಮಗತೀಪರಾಃ ||
ಟೀ || ಸತ್ಯವನ್ನುಡಿಯಬೇಕು, ಇಷ್ಟವಾದ ಮಾತನ್ನಾಡಬೇಕು, ಕೇಳುವ
ವರಿಗೆ ಅನಿಷ್ಟವಾದ ಸತ್ಯವನ್ನುಡಿಯಲಾಗದು, ಇಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ ಅಸತ್ಯವ
ನ್ನುಡಿಯಲಾಗದು. ಆದದರಿಂದ ಧರ್ಮಗತಿಯು ಅತಿಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರ್ಪುದು ||

ಮೂ || ಸುಲಭಾಃ ಪುರುಷಾಃ ಲೋಕೇ ಸತತಂ ಪ್ರಿಯವಾದಿನಃ | ಅಪ್ರಿಯಸ್ಯ
ತುಲ್ಯಸ್ಯ ವಕ್ತಾಶ್ಚೋತಾಚದುರ್ಲಭಃ || || ಟೀ || ಯಾವಾಗ್ನು ಇಷ್ಟ
ವಾದ ಮಾತನ್ನೇ ನುಡಿಯುವರು ಬಹುಜನ ಶಿಕ್ಷಾವರು, ಕೇಳುವವನಿಗೆ ಅ
ನಿಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಹ್ಲೇಮಕರವಾಗಿಯೂ ಯಿರುವ ಮಾತನ್ನಾಡುವನು, ಅದಂ
ಕೇಳುವವರು ಸಹ ದುರ್ಲಭರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ || ೧೦೬ ||

ಮೂ || ಹೀನಾಂಗಾನತಿರಿಕ್ತಾಂಶ್ಚ ವಿದ್ಯಾಹೀನಾನ್ವಯೋಧಿಕಾಃ | ಬಲ
ರೂಪವಿಹೀನಾಂಶ್ಚ ಜಾತಿಹೀನಾಂಶ್ಚ ನಾಹ್ನೇವೇತ್ || || ಟೀ || ಬಡವಾದವ
ರನ್ನಾಗಲಿ, ಅಂಗಹೀನರನ್ನಾಗಲಿ, ವಿದ್ಯಾಹೀನರನ್ನಾಗಲಿ, ಮುದುಕರನ್ನಾ
ಗಲಿ, ಬಲರೂಪಗಳಿಲ್ಲದವನನ್ನಾಗಲಿ, ಜಾತಿಹೀನರನ್ನಾಗಲಿ, ಅಧಿಹ್ಲೇಷವ
ಮಾಡಕೂಡದು || ೧೦೭ ||

ಮೂ || ಅದ್ವಾರೋಚನಾತ್ಮೀಯ್ಯಂಗ್ರಾಮಂವಾಂಶ್ಚ ವಾವಿಶೇತ್ | ರಾ
ತ್ರಾಚವೃಹ್ನಮೂಲಾನಿನಾಶ್ರಯೇಂತಿಮಾನ್ಸರಃ || || ಟೀ || ತನ್ನ ಮನೆ
ಯನ್ನದರೂ, ಗ್ರಾಮವನ್ನದರೂ, ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಬೇರೆಮಾರ್ಗದಿಂ
ಪ್ರವೇಶಿಸಕೂಡದು. ರಾತ್ರಿವೇಳೆ ಮರದ ಕೆಳಗೆ ಇರಕೂಡದು. || ೧೦೮ ||

ಮೂ || ವೃಥಾವೈರಂವಿವಾದಂಜನಕುರಾಪ್ಯೈನಚಿತ್ಸಹ | ಅರ್ಥಭಾವೆಪಿ
ತತ್ತ್ವಂಸಾಮನರ್ಥಾಯೈವಕಲ್ಪತೆ || || ಟೀ || ವೈರ್ಥವಾಗಿಯೊಬ್ಬರೊಂ
ದಿಗೆ ವೈರವನ್ನೂ ವಿವಾದವನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡಲಾಗದು. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋ
ಜನವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅನರ್ಥವು ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ || ೧೦೯ ||

ಮೂ || ವಿದ್ಯಾಂರತ್ನಾನಿಧರ್ಮಂಜಞಾಚಂಕೀಲಂಸುಭಾಷಿತಂ | ವಿವಿಧಾ
ನಿಚಲವಾನಿಸಮಾದೇಯಾನಿಸರ್ವತಃ || || ಟೀ || ವಿದ್ಯೆಯನ್ನೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಅಚಾರವನ್ನೂ, ಒಳ್ಳೆ ನಡತೆಯನ್ನೂ, ಒಳ್ಳೆ
ಮಾತನ್ನೂ, ನಾನಾವಿಧ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನೂ ಎಲ್ಲಗಡೆಯಿಂದಲೂ ಸಂಪಾದಿಸ
ಬಹುದು || ೧೧೦ ||

ಮೂ || ದುಷ್ಟುಲಾಮಾದ್ವಹಯಾರ್ಯ ಭಾರ್ಯಮೊಹಾದ್ವಿಜಾತಯಾ | ತೆ
ಹಿಸ್ಯಾನೆವಗೊತ್ರಾಣಿಪ್ರಾಪಯಂತಿಷಶೂದ್ರತಾಂ || || ೬೨ || ಯಾವಾತ್ರಾ
ಹ್ಯೇನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂ ದುಷ್ಟುಲಿಯಾದ ಹೆಣನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು
ತ್ತಾರೋ ಅವರ ವಂಶದಲ್ಲಿಹುಟ್ಟಿದವರೆಲ್ಲರೂ ಶೂದ್ರರಾಗುತ್ತಾರೆ || ೧೪೩ ||

ಮೂ || ಪರಾಯತ್ತಂಹಿಯತ್ಕರ್ಷತ್ಯದ್ಯನ್ನನವಿವರ್ಜಯೇತ್ | ಆತ್ಮಯಾ
ತ್ತಂಹಿಯದ್ಯತ್ಸುತತ್ತ್ವತ್ಕುರ್ಯಾದ್ವಿಜಹ್ವಣಃ || || ೬೩ || ಯಾವಕಾರ್ಯವು
ಪರಾಯತ್ತವಾಗಿಹುದೋ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಬಿಡಬೇಕು. ಸ್ವನಶವಾದ
ದ್ದು ಯಾವದುಂಟೋ ಅದನ್ನು ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಮಾಡಬೇಕು || ೧೪೪ ||

ಮೂ || ಪರಾಯತ್ತಂಹಿದುಖ್ವಯಸ್ವಯತ್ತಂಸುಖಕಾರಣಂ | ಎತದ್ವಿ
ದ್ಯಾಸ್ತಮಾಸೇನಲಹ್ವಣಂಸುಖದುಖಯೋಃ || || ೬೪ || ಪರಾಯತ್ತವು ದು
ಖಕರವು, ಸ್ವಯತ್ತವು ಸುಖಕರವಾಗಿರ್ಪದೆಂದು ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಸುಖ ದು
ಖ ಲಹ್ವಣಗಳಂ ತಿಳಿವುದು || || ೧೪೫ ||

ಮೂ || ಅದ್ರೋಹೇಣಚಭೂತಾನಾಮಲ್ಪದ್ರೋಹೇಣವಾಪುನಃ | ಯಾವೃತ್ತಿ
ಸ್ತಾಂಸಮಾಸ್ಥಾಯಿವಿಪ್ರೇರಿವೇದನಾಪದಿ || || ೬೫ || ದ್ರೋಹೇಣ ತನ
ಗುಪತ್ತಿಲ್ಲದೇ ಇದ್ದಾಗ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ದ್ರೋಹವಿಲ್ಲದೆಯೂ ಅಥವಾ ಸ್ವಲ್ಪ
ದ್ರೋಹವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರಬಹುದು ಯಾವ ವೃತ್ತಿ ಇಹುದೋ ಅದರಿಂದ ಜೀವಿಸ
ಬಹುದು || || ೧೪೬ ||

ಮೂ || ಋತಾಮೃತಾಭ್ಯಾಂಜೀವಿತಮೃತನಪ್ರಮೃತನವಾ | ಸತ್ಯಾನ್ಯತಾ
ಭ್ಯಾಂಜೀವಿತನಶ್ವಮೃತ್ಯುಕೇದಾಚನ || || ೬೬ || ಬತ್ತಗಳಂ ಕುಟ್ಟುವಾಗ
ಬರಗನ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಬೀವಿಸುವದು ಋತವು,
ಅದರಿಂದಲಾದರೂ ಬೀವಿಸಬಹುದು. ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಯಾಚಿಸದೆ ಇರುವದು
ಅಮೃತವು, ಅದರಿಂದಲೂ ಬೀವಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಯಾಚನಾವೃತ್ತಿಯಿಂದ
ಲಾದರೂ ಕೃಷಿಯಿಂದಲಾದರೂ ವರ್ತಕತನದಿಂದಲಾದರೂ ಬೀವಿಸಬಹುದು.
ಶ್ವಮೃತ್ತಿಯಾದ ಚಾಕರಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಯಾವಾಗ್ಯೂ ಬೀವಿಸಬಾರದು ||

ಮೂ || ವಿಪ್ರಾಣಾಂಜ್ಞಾನತೋಜ್ಞೈಸ್ಸಂಪ್ರಿಯಾಣಾಂತುಖೀರೈತಃ ||
ವೈಶ್ಯಾನಾಂಧನಧಾನ್ಯಾಭ್ಯಾಂಶೂದ್ರಾಣಾಮೇವಜನ್ಮತಃ || || ೬೭ || ಬ್ರಾ
ಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವನು ದೊಡ್ಡವನು, ಹತ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವ
ನು, ವೈಶ್ಯರಲ್ಲಿ ಧನಧಾನ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಆಯಸ್ಸು ಅಧಿಕವಾದವನು
ಇವರೇ ಜ್ಯೋಷ್ಠರೆಂದಿರುವರು || || ೧೪೭ ||

ಮೂ|| ಧನಂಬಂಧಾತ್ಮವಯಸೀಕರ್ಮವಿದ್ಯಾಚಪಂಚಮಾ | ಎತಾನಿಮಾ
ನಸ್ಥಾನಾನಿಗರಿಯೊಹ್ನುತರೊತ್ತರಂ || || ೬೩ || ಧನವು, ಬಂಧಾತ್ಮವು
ವಯಸ್ಸು, ಕರ್ಮವು, ಐದನೇದು ವಿದ್ಯೆಯು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಬಹುಮಾನದ ಸ್ಥಾ
ನಗಳು ಮತ್ತು ಬಂದಕೊಂದು ಅಧಿಕವಾಗಿಹುದು || || ೧೪೩ ||

ಮೂ|| ತತುಣಂಸರ್ವಪಶಾಕಂನವೊದನಂಪಿಚ್ಛಿಲಾನಿಜದಧೀನಿ | ಅಲ್ಪ
ಪ್ರಯಣಸುಂದರಿಗ್ರಾಮ್ಯಜನೊವ್ಯವ್ಯಮಶ್ವಾತಿ || || ೬೪ || ಗ್ರಾಮ
ವಾಸಿಗಳು ಎಳೆಯವಾದ ಕಾಯಿಸೊಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹೊಸ ಅಕ್ಕಿ ಅನ್ನವನ್ನು
ಹೊಸದಾದ ಕೆನೆಮೊಸರನ್ನು ಸಹ ಅಲ್ಪವಾದ ವೆಚ್ಚದಿಂದ ರಾಜಿಯಾಗಿ ಭುಜಿ
ಸುವರು || || ೧೪೪ ||

ಮೂ|| ವಿದ್ಯಾನಾಮನರಸ್ಯರೂಪಮಖಿಲಂಪ್ರಜ್ಞಸ್ತುಗುಪ್ತಂಧನಂವಿದ್ಯಾ
ಭೋಗಕರೀಯಶಸ್ಸುಪಿಕರೀವಿದ್ಯಾಗುರೂಣಾಂಗುರಾಂ || ವಿದ್ಯಾಬಂಧಜನೊ
ವಿದೇಶಗಮನವಿದ್ಯಾಪರಾಜೀತವಿದ್ಯಾರಾಜ ಸುಪ್ರಾಜ್ಞತೆನುಧನಂವಿದ್ಯಾಪಿ
ಹೀನೇಪಶುಃ || || ೬೫ || ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ವಿದ್ಯೆಯೇ ರೂಪವು, ವಿದ್ಯೆಯೇ
ಗುಪ್ತವಾದ ಧನವು, ಪರದೇಶದೊಳು ವಿದ್ಯೆಯೇ ಬಂಧಜನವು, ವಿದ್ಯೆಯೇ
ಭೋಗ ಯಶಸ್ಸುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು, ವಿದ್ಯೆಯೇ ದೊಡ್ಡವರಿಗಿಂತಲೂ
ದೊಡ್ಡದು, ವಿದ್ಯೆಯೇ ಪರದೇವತೆಯು, ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯೆಯೇ ಪ್ರಾಜ್ಞ
ನಾಗುವದು, ಧನವಲ್ಲವು. ಒದದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾನೀನನೇ ಪಶುಪ್ರಾಯವಾ
ಗುತ್ತಾನೆ || || ೧೪೫ ||

ಮೂ|| ಹ್ಲಾಂತಿಶ್ಚೈತನ್ಯವಚನಕಿಂಕಿಮರಿಭಿಃಕ್ರೋಧೋಸ್ತಿಚಿದ್ವಹಿನಾಂ | ಜ್ಞಾ
ತಿಶ್ಚಿದನೇನಕಿಂಯದಿಸುಹೃದ್ವಿದ್ಯಾಪ್ರಧ್ಯೇಕಿಂಫಲಂ || ಕಿಂಸರ್ವೈರ್ಯದಿರುರ್ಜ
ನಾಃಕಿಮುಧನೈರ್ವಿದ್ಯಾನವದ್ಯಾಯದಿ | ಪ್ರೀಡಾಜಿತ್ವಿಮುಭೂಷಣೈಸ್ಸುಕವಿ
ತಾಯದ್ಯಪ್ತಿರಾಜ್ಯನಕಿಂ || || ೬೬ || ಹ್ಲಮೆಯುಂಟಾದರೆ ಕವಚವೇತಕೆ,
ಕ್ರೋಧವಿದ್ದರೆ ಶತ್ರುವೇತಕೆ, ಜ್ಞಾತಿ ಯಿದ್ದರೆ ಬಂಕಿಯಾತಕೆ, ಸನ್ಮಿತ್ರನಿ
ದ್ದರೆ ಔಷಧವೇತಕೆ, ದುರ್ಜನನಿದ್ದರೆ ಸರ್ಪಗಳೇತಕೆ, ಒಳ್ಳೆವಿಷ್ಣು ಇದ್ದರೆ
ಧನವೇತಕೆ, ನಾಚಿಗೆ ಯಿದ್ದರೆ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ವಡವೆಯಾತಕೆ, ಸುಕವಿತ್ವ
ವಿದ್ದರೆ ರಾಜ್ಯವೇತಕೆ, ಅಂದರೆ ಹ್ಲಮಾದಿಗುಣಗಳೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮಗಳೆಂದು
ಭಾವವು || || ೧೪೬ ||

ಮೂ || ಜಾಡ್ಯಂಧಿಯೊಹರತಿಸಿಂಚತಿವಾಚಿಸತ್ಯಂ | ಮಾನೊನ್ನತಿದಿಶ
ತಿಪಾಪಮಾಪಾಕರೂತಿ || ಚತುಪ್ರಸಾದಯತಿಹ್ನುತನೊತಿಕೀರ್ತಿಂ | ಸತ್ಯಂ

ಗತಿಃಕಥಯಾಕಿನ್ನ ಕರೋತಿಪುಂಸಾಂ || || ಟೀ || ಬುದ್ಧಿಯು ಜಡತ್ವವನ್ನು ಹರಿಸುತ್ತದೆ, ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ಯಿರಿಸುತ್ತದೆ, ಮಾನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ, ಪಾಪವಂ ಪರಿಹರಿಸುತ್ತದೆ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನವ ಮಾಡುತ್ತದೆ, ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯ ವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತದೆಯಾಗಿ ಸೆಜ್ಜನ ಸಹವಾಸವು ಯಾವಗುಣಗಳಂ ಸಾಧಿಸುವದಿಲ್ಲವು, ಸರಸ್ವತಗುಣಗಳನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವವು || || ೧೪೦ ||

ಮೂ || ದಾರ್ಶನಿಕತ್ವಾನ್ಮೃತವಿರ್ಮಿತವ್ಯತಿರೇಕಗಾತ್ರಾತ್ಮಲಾಲನಾ ದ್ವಿಪ್ರೊನಧ್ಯಯನಾತ್ಕುಲಂಕುತನಯಾಚ್ಛೇದಂಖಲೋಪಾಸನಾತ್ | ಹೀರ್ಮದ್ಯಾದನವೇಷಣಾದಪಿ ಕೃಷಿ ಸ್ನೇಹಪ್ರವಾಸಾಶ್ರಯಾತ್ ಮೈತ್ರೀಚಾಪ್ರಣಯಾತ್ಸಮೃದ್ಧಿ ರನಯಾತ್ತ್ಯಾಗಾಪ್ರಮಾದಾಧ್ಧನಂ || || ಟೀ || ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದರಸನು, ಸಂಗದಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಿಯು, ಲಾಲನೆಯಿಂದ ಮಗನು, ವೇದಾಧ್ಯಯನವಿಲ್ಲದೆ ಇರುವದರಿಂದ ವಿಪ್ರನು, ದುಷ್ಟತ್ರನಿಂದ ಕುಲವು, ದುಷ್ಟರ ಸೇವೆಯಿಂದಾಚಾರವು, ಮದ್ಯದಿಂದ ನಾಚಿಗೆಯು, ನೋಡದೆ ಬಿಡುವದರಿಂದ ಕೃಷಿಯು, ದೂರದೇಶವಾಸದಿಂದ ಸ್ನೇಹವು, ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯದಿಂದ ಮೈತ್ರಿಯು, ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಸಮೃದ್ಧಿಯು, ವ್ರಯದಿಂದಲೂ, ಬುದ್ಧಿ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೂ ಧನವು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ || || ೧೪೧ ||

ಮೂ || ದಾನಂಭೋಗೋನಾಶಸ್ತಿಸ್ತ್ರೋಗತಯೋಭಸಂತಿವಿತ್ತಸ್ಯ | ಯೋನದದಾತಿನಭುಂಕ್ತಿಸತ್ಯತೀಯಾಗತಿರ್ಭವತಿ || || ಟೀ || ಧನಕ್ಕೆ ದಾನ, ಭೋಗ, ನಾಶ, ಎಂಬದಾಗಿ ಮೂರುಗತಿಗಳಿವೆ, ಯಾವನು ಅವನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಕೊಡದೆಯೂ ತಾನು ಅನುಭವಿಸದೆಯೂ ಇರುತ್ತಾನೋ ಅವನ ಧನಕ್ಕೆ ಮೂರನೇ ಗತಿಯೇಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ || || ೧೪೨ ||

ಮೂ || ಯಸ್ಯಾಸ್ತಿವಿತ್ತಂಸನರಃ ಕುಲೀನಸ್ಸಪಂಡಿತಸ್ಸಶ್ರುತವಾಗುಣಜಃ | ಸಮವಕ್ತಾಸಚಚರ್ಚ ನೀಯಸ್ಸೈವೈಗುಣಾಃಕಾಂಕ್ಷನಮಾಶ್ರಯಂತಿ || ಟೀ || ಯಾವನಿಗೆ ಧನವಿದೆಯೋ ಅವನೇ ಸತ್ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದವನು, ಅವನೇ ಪಂಡಿತನು, ಅವನೇ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನು, ಅವನೇ ಗುಣಜ್ಞನು, ಅವನೇ ಜನರಿಗೆ ಮಾತಾಡುವವನು, ಅವನೇ ಸುಂದರನು, ಅದರಿಂದ ಸರಸ್ವತಗುಣಗಳೂ ಧನವನ್ನಾಶ್ರಯಿಸಿ ಇವೆ || || ೧೪೩ ||

ಮೂ || ಚತ್ವಾರೋವಿತ್ತದಾಯಾದಾಃಧರ್ಮಗ್ನಿಗೃಹಪುಸ್ತಕಾಃ | ಜೈಷ್ಠಪುತ್ರಾವಮಾನೇನತ್ರಯಾಕುಪ್ಯಂತಿಸೋದರಾಃ || || ಟೀ || ಧನಕ್ಕೆ ಧರ್ಮವು, ಅಗ್ನಿಯು, ರಾಜನು, ಕಷ್ಟವು ಎಂಬದಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳುಂಟು. ಇವ

ರುಗಳು ಹಿರಿಯ ಮಗನಿಗೆ ಅವಮಾನವಂ ಮಾಡಿದರೆ, ಕಡಮೆ ಮೂವ್ವರೂ ಕೋಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು || || ೧೪೫ ||

ಮೂ || ದುರ್ಜನಃಪರಿಹರ್ತವ್ಯೋವಿದ್ಯಯಾಭೂಷಿತೋಪಿಸರ್ಃ | ಮಣಿನಾ ಭೂಷಿತಸ್ಸರ್ಪಃ ಕಿಮಸಾನಭಯಂಕರಃ || || ೧೪೬ || ದುಷ್ಟನು ವಿದ್ಯಾ ವಂತನಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವನಂ ಬಿಡಬೇಕು. ರತ್ನಭೂಷಿತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರ್ಪ ಭಯಂಕರವಲ್ಲವೆ ? || ೧೪೬ ||

ಮೂ || ಜಾತ್ಯಂಹ್ರೀಮತಿಗಣ್ಯತೆವ್ರತಪರೆದಂಭಶ್ಚ ಜಾತ್ಯತವಂಶೂರೆ ನಿರ್ಘ್ನಣತಾಮುನಾವಿಮತಿತಾದೈನ್ಯಂಪ್ರಿಯಾಲಾಪಿನಿ | ಲಜ್ಜಿಸ್ತನ್ಯವಲಿಪ್ತ ತಾಮುಖರತಾವಕ್ತ ವ್ಯಶಕ್ತಿ ಸ್ಥಿರತತ್ತ್ವೋನಾಮಗುಣೋಭವೆತ್ಸುಗುಣಿನಾಂಯೋ ದುರ್ಜನೈರ್ನಾಂಕಿತಃ || || ೧೪೭ || ನಾಚಿಗೆಯುಳ್ಳವನಲ್ಲಿ ಜಡತ್ವವು, ಪ್ರ ತೀಲನಲ್ಲಿ ಡಂಭವು, ಆಚಾರೇಲನಲ್ಲಿ ಕಪಟವು, ಶೂರನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯತ್ವ ವು, ಮುನಿಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಯತ್ವವು, ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವನಲ್ಲಿ ದೀನತ್ವವು, ತೇಜಸ್ವಿಯಾದವನಲ್ಲಿ ಗರ್ವವು, ವಾಚಾಲಕನಲ್ಲಿ ಬಹುಭಾಷಿತ್ವವು, ಧೈರ್ಯವು ಳ್ಳವನಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ತಿಯು ಸಹಾ ಗಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆಯಾಗಿ ದುರ್ಜನರಿಂದ ದೂಷಿಸ ಲ್ಪಡದೇ ಇರುವ ಸುಗುಣವು ಯಾವದೂ ಇಲ್ಲವು || || ೧೪೭ ||

ಮೂ || ಏತೇಸತ್ಪುರುಷಾಃಪರಾರ್ಥಘಟಕಾಸ್ವರ್ವಾರ್ಥಪರಿತ್ಯಜ್ಯಯಿಸಾ ಮಾನ್ಯಾಸ್ತು ಪರಾರ್ಥಮುದ್ಯಮಭೈತಸ್ವಾರ್ಥವಿರೋಧನಯಃ | ತೇವಿಮಾ ನುಷ್ಕರಾರ್ಹಸಾಃ ಪರಹಿತಂಸ್ವಾರ್ಥಯಾನಿರ್ವೃಂತಿಯಯಿತುಘ್ನಂತಿ ನಿರರ್ಥಕಂ ಪರಹಿತಂತೆಕೆನಜಾನೀಮಹಃ || || ೧೪೮ || ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದರೂ ಪರಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವರು ಸತ್ಪುರುಷರು. ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಹಾನಿ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಪ್ರಯೋಜನವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವರು ಮಧ್ಯಮರು. ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ಯರ ಪ್ರಯೋಜನವಂ ಕೆಡಿಸುವರಥಮರು, ಅವ ರೇ ನರರಾರ್ಹಸರು. ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವಂ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅನ್ಯರ ಪ್ರಯೋ ಜನವನ್ನು ಕೆಡಿಸುವವರೆಂತವರೋ ತಿಳಿಯಲಾರವು || || ೧೪೮ ||

ಮೂ || ಲೋಭಶ್ಚ ದಗುಣೇನಕಿಂಪಿಶುನತಾಯಾದ್ಯಸ್ತಿ ಕಿಂಪಾತಕ್ಯೈಃಸತ್ಯಂಜಿ ತ್ತಪಸಾಜಕಿಂಶುಚಿಮನೋಯಾದ್ಯಸ್ತಿ ತೀರ್ಥನಕಿಂ | ಸೌಜನ್ಯಂಯಾದಿಕಿಂಬಲೆ ನಮಹಿವಾಯಾದ್ಯಸ್ತಿ ಕಿಂಕತ್ಥನೈಸ್ಸದ್ವಿದ್ಯಾಯಾದಿಕಿಂಧನ್ಯರಪಯಶೋಯಾದ್ಯಸ್ತಿ ಕಿಂಸ್ಮಾತ್ಯನಾ || || ೧೪೯ || ಲೋಭವಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ದುರ್ಗುಣ ಬೇಡವು. ಪಿಶುನತ್ವವಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಪಾಪವೇತಕೆ ? ಸತ್ಯ ಬಂದಿದ್ದರೆ ತಪದಿಂದೇನು ? ಮನಶ್ಚಿದ್ಧಿ ಇದ್ದರೆ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥದಿಂದೇನು ? ಸೌಜನ್ಯವಿದ್ದರೆ ಬಲದಿಂ ಪ್ರ

ಯೋಜನವೇನು? ಸ್ವತಸ್ಸಿದ್ಧವಾದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯವಿದ್ದರೆ ಬೊಗಳಿಕೊಳ್ಳಲೇ
ಕೆ? ಒಳ್ಳೆಯ ವಿಧ್ಯೆ ಇದ್ದರೆ ಧನವೇತಕೆ? ಆಪಕೀರ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ಮೃತ್ಯು ಬೇ
ರೆಯೇತಕೆ || ೧೦೪ ||

ಮೂ || ಪದ್ಮಾಕರಂದಿನಕರೂಪಿಕಜಂಕರೂತಿಜಂದ್ರೋವಿಕಾಸಯತಿಕ್ಯೈ
ರವಚಕ್ರವಾಳಂ | ನುಭ್ಯರ್ಥಿ ತೋಜಲಧರೂಪಿಜಲಂದದಾತಿಪಂತಸ್ಸಯಂ
ಪರಹಿತವಿಹಿತಾಭಿಯೋಗಾಃ || || ೧೦೫ || ಸೂರ್ಯನು ಕಮಲಗಳಿಗೆ ವಿಕಾ
ಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಚಂದ್ರನು ನೈದಿಲೆಗಳಿಗೆ ವಿಕಾಸವನ್ನಿಯ್ಯುತ್ತಾ
ನೆ. ಯಾರೂ ಯಾಚಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಮೇಘವು ವರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಆದದರಿಂದ
ಸತ್ಪುರುಷರು ತಾವಾಗಿಯೇ ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವರು || ೧೦೫ ||

ಮೂ || ಗೃಹಭುಜಂಗವಿಹಂಗಮಬಂಧನಶ್ಚಿದಿವಾಕರಯೋಗ್ರಹಪೀಡ
ನಂ | ಮತಿಮತಾಂಚಸಮಾಹ್ವ್ಯದರಿದ್ರತಾಂವಿಧಿರಹೋಬಲವಾನಿತಿಮಮತಿಃ ||
೧೦೬ || ಆನೆ, ಸರ್ಪ, ಪಕ್ಷಿ ಇವುಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆಬೀಳುವದ
ನ್ನೂ, ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯರಿಗೆ ರಾಹುಪೀಡೆಯುಂಟಾಗುವದನ್ನೂ, ಬುದ್ಧಿ ಮಂತರು
ದರಿನರಾಗಿರುವದನ್ನೂ ನೋಡಿ ದೈವವೇ ಬಲೀಯ್ಯುವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮೂ || ನೈವಾಕೃತಿಃಫಲತಿನೈವಕುಲಂನಶೀಲಂವಿದ್ಯಾಪಿನೈವನಚಯಶ್ಚಕೃ
ತಾಪಿಸೇವಾ | ಭಾಗ್ಯನಿಪೂರ್ವತಪಸಾಖಲಾಸಂಚಿತಾನಿ ಕಾಲೆಫಲಂತಿವುರಾಷ
ಸ್ಸಯುಧೈವವೃಕ್ಷಾಃ || || ೧೦೭ || ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಕಾರವು, ಕುಲವು, ಆಚಾರ
ವು, ವಿದ್ಯೆಯು, ಆಶ್ರಯವು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪ್ರಯೋಜನಕರವಾಗುವದಿ
ಲ್ಲ. ಪೂರ್ವತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಭಾಗ್ಯವೇ ವೃಕ್ಷಗಳಂತೆ ಆಯಾ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಫಲ ಪ್ರದವಾಗುತ್ತದೆಯಾಗಿ ಇವೆಲ್ಲವೂ ವೈರ್ಭವೆಂದುಭಾವವು ||

ಮೂ || ಮುಖಂಪ್ರಸನ್ನಂವಿಮಲಾಚದೃಷ್ಟಿಸ್ತಥಾನುರಾಗೋಮಧುರಾಚ
ವಾಣೀ | ಸ್ನೇಹೋಧಿಕಸ್ಸಂಭ್ರಮದರ್ಶನಂಚಸದಾನುರಕ್ತಸ್ಯಜನಸ್ಯಲಕ್ಷಣಂ ||
೧೦೮ || ಮುಖ ಪ್ರಸನ್ನವೆಯು, ಪ್ರಸನ್ನದೃಷ್ಟಿಯು, ೨ ನುರಾಗವು, ಮಧುರ
ವಚನವು, ಅಧಿಕಸ್ನೇಹವು, ಸಂಭ್ರಮದೊಡನೇ ನೋಟವು, ಇವೆಲ್ಲವೂ
ಪ್ರೀತಿಯುಳ್ಳ ಜನದ ಲಕ್ಷಣಗಳಾಗಿವೆ || || ೧೦೮ ||

ಮೂ || ಗೊಭಿರ್ಮೈತ್ರ್ಯವೈಶ್ವೇದೈಶ್ಚ ಸತೀಭಿಸ್ಸತ್ಯವಾನಿಭಿಃ | ಅಲಬ್ಧ್ಯಾರ್ಥ
ನಶೀಲೈಶ್ಚ ಸಪ್ತಭಿರ್ದಾರ್ಥತಮಹೀ || || ೧೦೯ || ಗೋವುಗಳು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ರು, ವೇದಗಳು, ಪತಿವ್ರತೆಯರು, ಸತ್ಯವಂತರು, ದಾತರು, ಧಾರಾಳ ಮನ
ಸ್ಸವುಳ್ಳವರು; ಈ ಎಲ್ಲ ಜನಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯು ಧರಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ || ೧೦೯ ||

ಮೂ || ದಾರಾಃಪುತ್ರಾಶ್ಚ ಭೋಗಾಶ್ಚ ಜೀವಿತಂಧನಯವ್ಯನೇ | ಸರ್ವಾಣಿ

ಮಾನ್ಯಸ್ಥಿರಾಣಿಕೀರ್ತಿರಶಾಸ್ಥಿರಾಭುವಿ || || ೫೭ || ಹೆಂ 'ರು, ಮಕ್ಕಳು
ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳು, ಬದುಕು, ಧನ, ಯವ್ವನ, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯಗಳು, ಕೀ
ರ್ತಿಯೊಂದೇ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರ್ಪುದು || || ೫೮ ||

ಮೂ || ತೃಣಾಲ್ಲಭಾತರಂತೂಲಸೂಲಾದವಿಜಯಾಚಕಃ | ವಾಯುನಾ
ಕಿನ್ನನಿರತೂಸಾಯಾಚೆನ್ನಮಿತಿಚಿಂತಯಾ || || ೫೯ || ತೃಣಕ್ಕಿಂತಲೂ
ಅರಳೆ ಲಭಾವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಯಾಚಕನು ಲಭಾವು, ಆದರೆ, ಗಾಳಿಯು ಆರ
ಳೆಯಂತೆ ಯಾಚಕನಂ ಯೇಕೆ ಹಾರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಯಾಚಕನಬಳಿಗೆ ಬಂದ
ರೆ ತನ್ನನ್ನೂ ಅವನು ಯಾಚಿಸುವನೆಂದು ಹೆದರಿ ಹಾರಿಸಲಿಲ್ಲ || || ೬೦ ||

ಮೂ || ದುರ್ಜನೋದೋಷಮಾದತ್ತದುರ್ಗಂಧಮಿವಸೂಕರಃ | ಸಬ್ಜನ
ಸ್ಪರ್ಶಮಾದತ್ತಹಂಸಹೈರಮಿವಾಂಭಸಃ || || ೬೧ || ಹಂದಿಯು ದುರ್ಗಂ
ಧವನ್ನೇ ಹುಡುಕುವಂದದಿ ದುರ್ಜನನು ದೋಷವನ್ನೇ ಹುಡುಕಲೆಗಿಯುವನು,
ಹಂಸವು ನಿರೀನವೆಸೆಯಿಂದ ಹಾಲಂಲೆಗಿಯುವದಿ ಸಬ್ಜರಾಷನು ಸುರವ
ನ್ನೇ ಗ್ರಾಸುವನು || || ೬೨ ||

ಮೂ || ಮೂಲಂಭುಃಕುಗಾಶ್ಚಿಖರಂವಿಕಂಕಾಶ್ಚಾಖಾಸ್ತವಂಗಾಕುಸು
ಮಾದಿಭೃಂಗಾಃ | ಸಮಾಶ್ರಿತಾಶ್ಚಂದನಶಾಖಿನಾಂಸದಾಪರೂಪಭೋಗಾಯಸಃ
ತಾಂಕರೀರಂ || || ೬೩ || ಶ್ರೀಗಂಧಮರದಚೇರು ಸರ್ಪಗಳೆಂದಲೂ, ಶಿ
ಖರ ಪಕ್ಷಿಗಳೆಂದಲೂ, ರಂಜಿಗಳು ಕವಿಗಳೆಂದಲೂ, ಹೂವುಗಳು ತುಂಬಿಗ
ಳೆಂದಲೂ, ಅಶ್ರಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವೆಯಾಗಿ ಅದರಂತೆ ಸಸ್ತುರಾಷರ ಶರೀರವೇಪ
ರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿರುತ್ತದೆ || || ೬೪ ||

ಮೂ || ಕೋಮಿತ್ರಂದುರ್ಜನಸೈಹಕಪ್ರಿಯೋವಾರಯೋಷಿತಾಂ | ಕೋಛ
ರೋಭ್ರಷ್ಟಶೀಲಾನಾಂಕಶ್ಯತ್ರುಸ್ತತ್ಸರ್ವದರ್ಶಿನಾಂ || || ೬೫ || ದುರ್ಜನನಿ
ಗೆ ಮಿತ್ರವಾದನು, ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದನು, ನೀಚನಿಗೆ ಅಧರ್ಮವಾದನು
ತತ್ಸವಂತಿತಿವಂತಾ ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಶತ್ರುವಾದನು, ಅಂದರೆ ದುಷ್ಟನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತನೇ
ಇಲ್ಲ, ಯೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ದ್ರೋಹಮಾಡುವನು ಸೂಳೆಯರಿಗೆ ಹಣವೇ ಪ್ರಧಾನ
ವಾದದಿಂದ ಯೆಲ್ಲರೂ ಇಷ್ಟರೂ, ಯೆಲ್ಲರೂ ಅನಿಷ್ಟರು, ನೀಚನು ಸರ್ವ
ಅಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುವವನು, ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಯು ಸರ್ವಸಮನಾದಕಾರಣ
ಅವನಿಗೆ ಶತ್ರುವಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವವು || || ೬೬ ||

ಮೂ || ಕ್ರೋಧೋವೈನಸ್ವರೋರಾಚಾತಾವೈತರಣೀನದೀ | ವಿದ್ಯಾಕಾ
ಮಧುಘಾಢೆನು ಸ್ವಂತೂಪೋನಂದನಂವನಂ || || ೬೭ || ಕೋಪವು ಯ
ಮಧರ್ಮರಾಯನು, ಆಶೆಯು ವೈತರಣೀನದಿ, ವಿದ್ಯೆಯು ಕಾಮಧೇನುವು,

ಸಂಶೋಷವೇ ನಂದನವನವು, ಅದದರಿಂದ ಯಮಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಗಳೆ
ರಡೂ ಮನುಷ್ಯನ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ || ೧೬೦ ||

ಮೂ || ಮುಣಪ್ರದಾತಾವೈದ್ಯಶ್ಚ ಶ್ರೋತ್ರಿಯಸ್ಸಜಲಾನದೀ | ಯತ್ರಜಾಂ
ಗಲಿಕೊನ ಸ್ತಿನತತ್ರದಿವಸಂವಸೆತ್ || || ೬೭ || ಯಾವ ವೂರಲ್ಲಿ ಸಾಲ
ಕೊಡುವನು, ವೈದ್ಯನು, ಧೃತಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಸದಾ ನೀರುಳ್ಳ
ನದಿಯು, ವಿಷವೈದ್ಯನು, ಯಾವರುಗಳಲ್ಲಿವೋ ಅವೂರಲ್ಲಿ ಒಂದುದಿನವಾದ
ರೂ ವಾಸಮಾಡಕೂಡದು || ೧೬೧ ||

ಮೂ || ಕೊತಿಭಾರಸ್ಸಮರ್ಥಾನಾಂಕಿಂದೂರಂವ್ಯವಸಾಯಿನಾಂ | ಕೊ
ವಿಡೆಶಸ್ಸವಿದ್ಯಾನಾಂಕೇಪರಃಪ್ರಿಯವಾದಿನಾಂ || || ೬೮ || ಸಮರ್ಥರಿಗೆ
ಅತಿಭಾರವಾದುದು, ಪ್ರಯತ್ನವುಳ್ಳವರಿಗೆ ದೂರವಾವುದು, ಒಳ್ಳೆ ವಿದ್ಯೆಯು
ಳ್ಳವನಿಗೆ ಪರದೇಶವಾವುದು, ಹಿತವಾಗಿ ಮಾಡುವವನಿಗೆ ಅನ್ಯನಾವನು ||

ಮೂ || ಸ್ನೇಹಮಾಹಾರದಾರಪೂಮಹರೋಗೀಪರಿತ್ಯಜೆತ್ | ಶರ್ಕರಾಂ
ಪಾದಟಿಹ್ಯಾಭ್ಯಾಂನೆತ್ರರೋಗೀಪರಿತ್ಯಜೆತ್ || || ೬೯ || ಮೇಹರೋಗವು
ಳ್ಳವನು ಆಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿಯೂ, ಸ್ನೇಹವಂ ಬಿಡಬೇಕು, ಸ್ನೇ
ಹವೆಂದರೆ-ಎಂಣೆಯು ಅನುರಾಗವೂ, ಅರ್ಧ ಭೋಜನದಲ್ಲಿ ಯೆಂಣೆಯು,
ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಯಾವೇಜ್ಞೆಯೂ ಆಗದು. ನೇತ್ರರೋಗವುಳ್ಳವನು, ಕಾಲಿಂದ
ಲೂ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದಲೂ ಶರ್ಕರೆಯಂ ಬಿಡಬೇಕು, ಶರ್ಕರಾ ಅಂದರೆ, ಬೆಣೆ
ಚೆಕ್ಕಲೂ ಸಕ್ಕರೆಯೂ ಅರ್ಥವು, ಅಂದರೆ-ಕಾಲ್ಕಳಿಂದ ಬೆಣೆಚೆಕ್ಕಲಾಗಳನ್ನು
ತುಳಿಯಕೂಡದು, ಸಕ್ಕರೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಕೂಡದೆಂದು ಭಾವವು || ೧೬೨ ||

ಮೂ || ಯಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ತಸ್ಯಮಿತ್ರಾಣಿಯಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ತಸ್ಯಬಾಂಧವಾಃ | ಯ
ಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ತವುಮಾಪೂಜ್ಯಯಸ್ಯಾರ್ಥಸ್ತಜಪಂಡಿತಃ || || ೭೦ || ಯಾ
ವನು ಧನವಂತನೋ ಅವನಿಗೆ ಬಹುಜನ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗುವರು, ಅನೇಕರು
ಬಂಧುಗಳಾಗುವರು, ಅವನೇ ಪೂಜ್ಯನಾಗುವನು, ಅವನೇ ಪಂಡಿತನಾಗುವ
ನು, ಅದದರಿಂದ ಸರ್ವವೂ ಹಣದಿಂದಲೇ ಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂದು ಭಾವವು ||

ಮೂ || ಕೃತಚರಣಾಕಾಮೃತ್ಯುಸ್ತ್ರೀತಾಯಾಂಜಾನಕೀತಥಾ | ದ್ವಾಪ
ರದ್ರಾಪದೀಮೃತ್ಯುಃಕಲಾಮೃತ್ಯುಗೃಹೈಹೈ || || ೭೧ || ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ
ರೇಣುಕೆಯು ಮೃತ್ಯುವು, ತ್ರೀತಾಯಾಗದಲ್ಲಿ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಮೃತ್ಯುವು,
ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ದ್ರಾಪದಿಯು ಮೃತ್ಯುವು, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಾದರೋ ಮನೆ ಮ
ನೆಗೂ ಮೃತ್ಯುರೂಪವಾದ ಹೆಂಗಸರಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ, ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪರ
ಶುರಾಮನು ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇವೆತ್ತೊಂದುಸಾರಿ ಸಕಲ ಜ್ಞತ್ರಿಯರನ್ನು ಸಂಹ

ರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ರೇಣುಕೆ ಕಾರಣವಾದಳು. ಕ್ರೇತಯಲ್ಲಿ ಸೀತಗೋಸ್ಕರ ಸಕಲ ರಾಕ್ಷಸರನಾಶ ಉಂಟಾಯಿತು. ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಗೋಸ್ಕರ ಹದಿನೇಳು ಅಕ್ಷೋಹಿಣಿಯು ನಾಶವೆನ್ನೆದಿತು ಎಂದು ಭಾವವು || || ೧೬೫ ||

ಮೂ || ಕಿಂಕ್ರೂರಂಘಣಿಶ್ಯದಯಂಪುನರಪಿಕಿಂಕ್ರೂರಮಂಗನಾಹೃದಯಂ | ಕ್ರೂರಾತ್ಕ್ರೂರತರಂಕಿಂಪತಿಸುತಧನಹೀನಮಂಗನಾಹೃದಯಂ ||
 ಟೀ || ಕ್ರೂರವಾವದು ಅವದೆಂದರೆ ಸರ್ವಗಳ ಹೃದಯವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವು ಅವದೆಂದರೆ ಹೆಂಗಸರ ಮನಸ್ಸು, ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕ್ರಮವಾವವಂ ದರೆ, ಗಂಡನು ಮಕ್ಕಳೂ ಧನವೂ ಇಲ್ಲದ ಹೆಂಗಸರ ಹೃದಯವು || ೧೬೬ ||

ಮೂ || ಚಂದನಂಶೀತಲಂಲೋಕೇಚಂದನಾದಪಿಚಂದ್ರಮಾಃ | ತಾಭ್ಯಾಂ ಜೇಶೀತಲತಮಂಸಾಧೂನಾಃ ಹೃದಯಂಪಿದುಃ || || ಟೀ || ಲೋಕದೊಳು ಚಂದನವು ಶೀತಲವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಚಂದ್ರನು ಶೀತಲನು, ಅವೆರಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸತ್ಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸು ಶೀತಲವಾಗಿಹುದು || || ೧೬೭ ||

ಮೂ || ತೀರ್ಹ್ಣೋ ವಹ್ನುಸ್ತತಸ್ತೀರ್ಹ್ಣೋ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದಿವಾಕರಃ | ತಾಭ್ಯಾಂ ತೀರ್ಹ್ಣೋ ತಮಂವುನ್ನೈವುರ್ಜನಾನಾಂಹಿಭಾಷಿತಂ || || ಟೀ || ಅಗ್ನಿಯು ತೀರ್ಹ್ಣವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಗ್ರೀಷ್ಮಕಾಲದ ಸೂರ್ಯನು ತೀರ್ಹ್ಣನು, ಅವುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ದುರ್ಜನರ ಮಾತುಗಳು ತೀರ್ಹ್ಣಗಳು || || ೧೬೮ ||

ಮೂ || ನವಿವೇಣನಶಸ್ತ್ರೇಣನಾಗ್ನಿನಾನಜಮೃತ್ಯುನಾ | ಅಪ್ರತೀಕಾರ ಪಾರುಷ್ಯತ್ ಸ್ತ್ರೀಭಿರವಸ್ತ್ರಿಯಾಃಕೃತಾಃ || || ಟೀ || ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹೆಂಗಸರನ್ನು ವಿಷದಿಂದಲೂ, ಶಸ್ತ್ರದಿಂದಲೂ, ಅಗ್ನಿಯಿಂದಲೂ, ಮೃತ್ಯುವಿಂದಲೂ, ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಅವುಗಳ ವೇಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯುಂಟು, ಇವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಗಳಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು || || ೧೬೯ ||

ಮೂ || ಮಧುರಂಮಧುವೃದ್ವೀಕಾಮಧುರಾಚತಯೋಸ್ಸಿತಾ | ತಾಭ್ಯಾಂ ಶ್ವಮಧುರಂಲೋಕೇಶಬ್ಜನಾನಾಂಸುಭಾಷಿತಂ || || ಟೀ || ಜೇನು ಮಧುರವು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ದ್ರಾಕ್ಷೆಯು, ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಕ್ಕರೆ ಮಧುರವು, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸತ್ಪುರುಷರ ವಚನಗಳು ಮಧುರವಾದವು || || ೧೭೦ ||

ಮೂ || ಕಟುನಿಂಬಕಹುಸ್ತುಂಬೀವಿಶಾಲಾಯಾಃಫಲಂಕಟು | ತಭ್ಯಾಂ ಕಟುತಮಂಲೋಕೇದುರ್ಜನಾನಾಂಹಿಭಾಷಿತಂ || || ಟೀ || ಬೇವು ಕಹಿ, ಹುಚ್ಚು ಸೋರೆ ಕಹಿ, ಹಾವುಮೆಕ್ಕೆಹಂಣು ಕಹಿಯು, ಅವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ದುರ್ಜನರ ಮಾತು ಕಹಿಯಾಗಿಹುದು || || ೧೭೧ ||

ಮೂ || ಅಹಮೆವಗುರುಸ್ಸುಡಾತುಣಾನಾಮಿತಿಹಾಲಾಹಲಮಾಸ್ತುತಾತದ್ಯ
ಪ್ಯುಃ | ನನುಸಂತಿಭವಾದ್ಯಕಾನಿಭೂಯೋಭುವನೆಸ್ತಿನ್ವಜನಾನಿದುರ್ಜನಾನಾಂ |
ಟೀ || ಎಲೈ ವಿಷವೇ ಲೋಕದೊಳು ಕ್ರೂರರಿಗೆಲ್ಲಾ ನಾನೇ ಶ್ರೇಷ್ಠನೆಂದು
ಗರ್ವಪಡಬೇಡ, ನಿನಗೆ ಸಮಾನಗಳಾಗಿಯಾದರೂ, ಅಥವಾ ಅಧಿಕಗಳಾಗಿ
ಯಾದರೂ ಇರುವಂಥಾ ದುರ್ಜನಗಳ ಮಾತುಗಳು ಬಹಳವಿವೇ ಅಂದರೆ,
ದುಷ್ಕರ ಮಾತುಗಳು ಬಹಳ ಕ್ರೂರಗಳಾಗಿಹವೆಂದು ಭಾವವು || ೧೭೮ ||

ಮೂ || ಅಜ್ಞಸ್ಸುಖಮಾರಾಧ್ಯಸ್ಸುಖಶರಮಾರಾಧ್ಯತೆವಿಷಜ್ಞಃ | ಜ್ಞಾ
ನಲವದುರ್ದಿದಗ್ಧಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಪಿನರಂನರಂಜಯತಿ || || ಟೀ || ಮೂಢನನ್ನು
ಸುಲಭದಿಂ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಬಹುದು. ಚನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನನ್ನು ಅತ್ಯಂತಸುಲಭ
ವಾಗಿ ಸಂತುಷ್ಟಪಡಿಸಬಹುದು. ತಿಳಿದು ತಿಳಿಯದವನನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟನ ಮಾಡು
ವದಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವನಿಂದಲೂ ಆಗದು || || ೧೭೯ ||

ಮೂ || ಯವ್ಯಸಂದ್ರವ್ಯಸಂಪತ್ತಿಃ ಪ್ರಭುತ್ವಮವಿವೇಕಿತಾ | ಏಕೈಕಮ
ಪ್ರಸರ್ಥಾಯಕಿಮುಯತ್ರಚತುಷ್ಟಯಂ || || ಟೀ || ಯವ್ಯನವು, ಧನ
ವು, ಪ್ರಭುತ್ವವು, ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿಯೊಂದೊಂದೇ ಮನುಷ್ಯನಂ ಕೆಡಿಸುಗ
ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಶೇರಿ ಇದ್ದರೆ, ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು || || ೧೮೦ ||

ಮೂ || ಬಹೂನಾನುಪ್ಯಸಾರಾಣಾಂ ಸಮವಾಯೋದುರಾಸದಃ | ತೃಣೈರಾ
ರಭ್ಯತೆರಜ್ಜಸ್ತೆನನಾಗೊಪಿಬದ್ಯತೆ || || ಟೀ || ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅ
ಲ್ಪಗಳಾಗಿ ಇದ್ದರೂ ಅಂತಾ ವಿಷಯಗಳು ಅನೇಕಗಳು ಒಂದಾಗಿ ಶೇರಿದರೆ
ಅದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವೇನೆಂದರೆ, ಸಂಣ ಸಂಣ
ನಾರುಗಳಂ ಶೇರಿಸಿ ಹೊಸಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಹಗ್ಗವು ಆನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕೆ ಉಪ
ಯೋಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆದದರಿಂದ ಯಾವದನ್ನಾದರೂ, ಅಲ್ಪವೆಂದೆಣಿಸಿ ಅಲಕ್ಷ್ಯ
ಮಾಡಲಾಗದು || || ೧೮೧ ||

ಮೂ || ಕರ್ಣಯೋಶ್ವಾಪಿದಂತಾನಾಂ ತೃಣಮುರೈಪಯಾಜ್ಯತೆ | ಕಂದೂ
ಯೇನೇಫರ್ಷಣಚಕಿನ್ನುವಾಕ್ಪಾಣಿಮಾನ್ಸರಃ || || ಟೀ || ಕಿವಿಗಳಲ್ಲಿ ತೀ
ಟೆ ತೀರಿಸುವದಕ್ಕೂ, ಹಲ್ಲುಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ಜುಚ್ಚುವದಕ್ಕೂ, ಸಹ ಮನು
ಷ್ಯನಿಗೆ ತೃಣವು ಸಹ ಬೇಕಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಬಾಯಿ ಕೈಗಳೆಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯ
ನುಪಯೋಗಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದೇನು || || ೧೮೨ ||

ಮೂ || ನೀಹಾರವತ್ಸಮುಪಯಾತಿಸತಾಂಹಿಲಕ್ಷ್ಮೀಸ್ತಂವರ್ಧತೇಖರಿ
ವದ್ಭನತಿಸ್ಥಿರಾಚ | ಆಯಾತಿಪರೈತವದಪ್ಯಸತಾಂಚಲಕ್ಷ್ಮೀಃ ಪ್ರಾಣಿಯವದ್ಭ
ಜತಿಪಶ್ಯತವನಾಶಂ || || ಟೀ || ಸತ್ಪುರುಷರ ಸಂಪತ್ತು ಮಂಜಿನಂತೆ

ಲಭಾವಾಗಿ ಒಂದು ಶೇರಿ ವೃದ್ಧಿಯೊಂದಿ ಬಿಟ್ಟದಂತೆವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ
ಪುರ್ದು, ದುಷ್ಕರ ಸಂಪತ್ತು ಪರೈತದಂತೆ ಬಂದು ನೋಡುತಲಿದ್ದಾಗಲೇ
ಮಂಜಿನಂತೆ ನುಕವನ್ನೆದುವದು || ೧೧೭೭ ||

ಮೂ|| ಜೀವನಗ್ರಹಣೆನಮ್ರಾಃಗೃಹೀತ್ವಾಪುನರುದ್ಧಿ ತಾಃ| ಕಿಂಕನಿಷ್ಠಾಃ
ಕಿಮಾಹೈಶ್ವಾಃಘಟೇಯಾಂತ್ರಸ್ಯದುರ್ಜನಾಃ|| ೧೧೭೮|| ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನವಂ
ಹೊಂದುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಗ್ಗಿ, ಅದು ಪಿಕ್ಕಿದ ಕೂಡಲೇ ಗರಿಸ್ತೊರಾಗುವಂತಾ ದು
ರ್ಜನರು ಜೀವನವೆಂಬ ನೀರನ್ನು ತೆಗದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತಲೆಬಗ್ಗಿ
ಅದಂತೆಗದ ಕೂಡಲೇ ತಲೆಯತ್ತಿ ಕೊಳ್ಳುವ ಏತಗಳಿಗೆ ಸಮ್ಮಂದರೊ ಅಂಣಂ
ದಿರೊ ತಿಳಿಯದು. ಅಂದರೆ, ಏತಗಳಂತೆಯೇ ದುರ್ಜನರೆಂದುಭಾವವು ||

ಮೂ|| ಶಕಪಾಜಾಯತಶೂರಸ್ಸಹಸ್ರಪಾಜಪಂಡಿತಃ | ವಕ್ತಾರತಸಹಸ್ರ
ಪಾದಾತಾಭವತಿವಾನವಾ || ೧೧೭೯|| ನೂರೈರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಶೂರನಾಗು
ವನು, ಸಾವಿರ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೊಬ್ಬನು ಪಂಡಿತನಾಗುವನು, ಹತ್ತು ಸಾವಿರ
ಜನರಲ್ಲಿಯೊಬ್ಬನು ವಾಕ್ಯಾತುರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗುವನು, ದಾತೃತ್ವವುಳ್ಳವನು
ಮಾತ್ರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಇರುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು || ೧೧೮೦||

ಮೂ|| ದಾತುರ್ಮಿತ್ರತ್ವಮಾಯಾಂತಿಶತ್ರುವೊಪಿಮನಸ್ವಿನಃ | ಅದಾತಾರಂ
ತ್ಯಜಂತೀಹಬಾಂಧವಾಅಪಿಶತ್ರುವತ್ || ೧೧೮೧|| ದಾತೃತ್ವ ಗುಣವುಳ್ಳವ
ನಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೂ ಕೂಡ ಸ್ನೇಹಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಲಾಬ್ದನನ್ನು ಬಂಧುಗಳೂ
ಕೂಡ ಶತ್ರುವಿನಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾರೆ || ೧೧೮೨||

ಮೂ|| ನವಾಹನೈರ್ನರೂಪೇಣನವಾಸೋಭಿರ್ನಭೂಷಣೈಃ | ವಿಭೂಷ್ಯ
ತಪುರ್ವಾಲೋಕವಿದ್ಯಯೈವಹಿಭೂಷ್ಯತೇ|| ೧೧೮೩|| ಮನುಷ್ಯನು ವಾಹನ
ಗಳಿಂದಲೂ, ರೂಪದಿಂದಲೂ, ವಸ್ತ್ರಗಳಿಂದಲೂ, ಅಭರಣಗಳಿಂದಲೂ, ಅಲಂ
ಕರಿಸಲ್ಪಡುವದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯೆಯೊಂದರಿಂದಲೇ ಭೂಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಾನೆ || ೧೧೮೪||

ಮೂ|| ಚಿರಂತನಿಭ್ಯೋಗ್ರಂಥಿಭ್ಯೋನೀತಿವಾಕ್ಯಾನ್ಯನಿಕಶಃ | ಸಂಗ್ರಹೈ
ರಚಿಕೋಜೀಯ್ಯಾನೀತೀನಾಂಸಾರಸಂಗ್ರಹಃ|| ೧೧೮೫|| ಪುರಾತನ ಗ್ರಂಥ
ಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅನೇಕ ಪ್ರಕರಣಗಳ ನೀತಿ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ನೀತಿಸಾರ ಸಂಗ್ರಹವೆಂಬ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಸರ್ವಜನಗಳಿಂದಲೂ
ಕೊಂಡಾಡಲ್ಪಡಲಿ || ೧೧೮೬|| ಓಂ-ಪ್ರಿಯೈನಮಃ || ೧೧೮೭||

ಇತಿ-ನೀತಿಸಾರಸಂಗ್ರಹ ಸ್ತುತಾಪ್ತಃ.

